

חוברת

דף השבוע

מסכת כתובות חוברת כו

דף ק"ג

קונטרס מלא מראי מקומות חשובות על כל דף ודף
כדי לסייע את הלומדים החשובים של מסגרת 'דף השבוע'

ויש בה ארבעה חלקים:

- א קושיות פשוטות - ליישב קושיות פשוטות אשר יתקשה בהם הלומד
- ב עומק הדף - להעמיק קצת בגמ' ורש"י, על פי דברי גדולי המפרשים
- ג התוספות העיקריין - להדגיש את התוספות הנחוצין ביותר
- ד סוגיית הדף - בכל דף נערכה סוגיא שלימה אחת עם העתקת מראי מקומות

NEW SECTION

כה א ב מ י פ י"ג מהל'
אלג הלכה י סגן עשין דרנען
נ טו ט"ע י"ד סימן עגל
קט"ז ב'
כז ג ד ה מ"י פ"ד מהל'
לוי התקדש הללס כ ופ"א
מהלכות מלכות הלכה ז סגן
עשין קטו טו ט"ע י"ד סימן
רנה סוף יז וסימן רנה
סוף כב הנה"כ:
כז ו מ"י פ"ט מהלכות שבת
הלכה י סגן לאין פה עושה"ע
א"ח סימן עג סוף ה'
כח ו מ"י פ"ד מהלכות ת"ת
הלכה ה טו ט"ע י"ד סימן רנה
סוף יז:

פניני רש"י

ויתוב רבי חנינא
אבראי... ומשום כבודו
יש לו לוי 555:
(שבת נ"ג)
לוי לר' אפס מוכיח שרבי
זקן ממנו:
ומתנינא... על פני...
(כ"ט פה)

קג: הנושא את האשה פרק שנים עשר

כתובות

מוזמן לחיי העולם הבא. מינה והלל כל ישראל יש להם חלק
לעוה"צ ופירש הרב ר' מאיר כל היבא דאמר מוזמן לחיי
העולם הבא היינו צלא דין וצלא יסורין: **אורו** היום שמת רבי
במלה קדושה. שהיו קורין אותו רבינו הקדוש **א"ל** דמניא בשליחי
קוטה (דף מט.) משמת ר' צטלה עניה
ויראה י"ל קדושה בצלל והרב רבי חיים
כהן היה אומר אילמלי הייתי כשנפטר
ר"ת הייתי מטמא לו דהאי צטלה
כהונה וכן מוכח מדקאמר אותו היום
משמע אותו היום דוקא וכו' לא וצדקיהו
אמר בירושלמי דמס' כרכות כ"ג מי
שמתו דשמתו רבי אמרו אין כהונה
היום ואין נראה לרבי דכמומיה לרבי
דהתם מייבי צנומאת בית הפרס
דרבנן אכל טומאה לאורייתא לא:
ומנח

והושיבו ישיבה. לעסוק בתורה: **לאחר שלשים יום**. של פטירתו מיד
ולא תהיו עסוקין בהספד: **שמעון בני הכהן**. הוא ולקמן פריך מאי
קאמר: **חנינא בר חמא ישב בראש**. הישיבה: **סבור מינה משהו**
טורה. דבני כפרים לקמיכו לעיירות ואמו למספדיה כיון דחמו דקא
אספדוהו בצרכין וקא' אמו כולי עלמא
מעיירות ומספרים אמרי משום יקרא
הוא דקאמר: **יומא דאשכבתיה**. יום
פטירתו: **צריכא למימר**. דר"ג דכרכו
הוי נשיאה: **יד ודמטלתעד**. פסקה היה
כדלמרינן בעלמא (סוכה דף ג.) לוי
אחוי קידה ואטולע: **מאי קשאי ליה**. לר"ש
דבני דלמך לריכא ומינר' אמאי לריכא
הא קרא כתיב: **ההוא ממלא מקום**
אבותיו הוה. כלומר אין צלמיו חסוי
ממנו אבל כן הרי אחוי חסם ממנו:
יתוב רבי חנינא אבראי. מוח לבית
המדרכ של ה' היה נכסף לר' אפס:
וקאתא. לנכלל: **בלילא שרי**. לנלל
זה בשבת מאי טעמא מן דרכה
למיפק ככלילא אשה שחובה ואשה
שחובה לא טעמא ומינר' צרכי צמא
אשה יוראה (שבת דף נ"ט): **מיכא הוה**
בייף ליה. קודם שיגלה ממקומו אבל
לר' מינר' לא כייף: **והא הוה ר' חייא**.
ולמנייה רבי לרש ישיבה: **קברו של**
רבי. ארונו של רבי הודלתי עליו
דמעוט: **בערב שבת סימן יפה**.
שינכס למנוחה מיד: **במוצאי יומה"כ**.
נמחלו עוונותיו וסימן יפה לו: **לא**
אפגריה. לא אכטלי ממלות: **שריינא**.
זוענא: **ומגדלנא נישבי**. מקלט אני
מכמורת ודומה לו אין פורסין נשבין
ליונים (ב"ב דף נ"ג): **וציידינא טביי**.
צבאים: **ואריכנא מגולתא**. ומתקן
אני קלפיש לריכנא לטון מיקון כדלמך
צמסכת סוכה (דף מד): **אריץ או לא**
אריץ כלומר מתוקן או אינו מתוקן
ובס' עורא (סימן ד) מני כתיב ונרמס
מלכא לא אריץ לנא למחול: **לא תהא**
דברר הזה בישראל. כלומר של
אומר כדכר לו לעולם: **נהוג נשיאותך**
ברמים. שחש' יושב צין הגדולים:
זרוק מרה. אימה שחש' אימתך
עליהם: **בציינא**. מכבד כל אחד ואחד:
בפרהסיא. מטיל עליהם אימה להודיע
נשואות: **רבי מושל**. בחלוי צלפרי
ומקום קצו מוכן לו צבית שערים:
דמדליל

ביממא יעד דספדי תריסר ירחי שהא הווא יומא דאשכבתיה דרבי נפקא בת
קלא ואמרה כל דהוה באשכבתיה דרבי מוזמן הוא לחיי העוה"ב ההוא כובס
כל יומא הוה אתי קמיה הווא יומא לא אתא כיון דשמע הכי סליק לאיגרא
ונפל לארעא ומית יצתה בת קול ואמרה אף ההוא כובס מוזמן הוא לחיי
העולם הבא: **שמעון בני חכם**: מאי קאמר הכי קאמר יא"ע"פ ששמעון בני
חכם גמליאל בני נשיא אמר לוי צריכא למימר אמר רבי שמעון בר רבי
צריכא לך ולמטלתעד מאי קשיא ליה הא קרא קאמר יא"ע"פ הממלכה נתן
ליהורם לך הוא הבכור והוא ממלא מקום אבותיו הוה ורבן גמליאל אינו
ממלא מקום אבותיו הוה ורבי מאי טעמא עבד הכי נהי דאינו ממלא מקום
אבותיו בחכמה ביראת חטא ממלא מקום אבותיו הוה: **חנינא בר חמא ישב**
בראש לא קיבל רבי חנינא שהיה ר' אפס גדול ממנו שתי שנים ומחצה יתיב
רבי אפס ברישא ויתוב רבי חנינא אבראי ואתא לוי ויתוב גביה נח נפשיה
דרבי אפס ויתוב רבי חנינא ברישא ולא הוה ליה ללוי איניש למיתב גביה
וקאתא אפס וחינו דאמרי ליה לרב גברא רבה אקלע לנהרדעא ומטלע
ודריש כלילא ישרי אמר שמע מינה נח נפשיה דרבי אפס ויתוב רבי חנינא
ברישא ולא הוה ליה ללוי איניש למיתב גביה וקאתא ואימא רבי חנינא נח
נפשיה ור' אפס כדיתוב יתיב ולא הוה ליה ללוי איניש למיתב גביה וקאתא
איבעית אימא לוי לר' אפס מיכא הוה כייף ליה ואי בעית אימא כיון דאמר ר'
חנינא בר חמא ישב בראש לא סגי דלא מליך דכתיב בהו בצדיקים יוהתגור
אומר יקם לך והא הוה ר' חייא נח נפשיה והאמר ר' חייא אני ראיתי קברו
של רבי והורדתי עליו דמעות איפוך והאמר רבי חייא אותו היום שמת רבי
במלה קדושה איפוך והתניא כשחלה רבי נכנס ר' חייא אצלו ומצאו שהוא
בוכה אמר לו רבי מפני מה אתה בוכה והתניא מת מתוך השחוק סימן יפה לו
מתוך הכבי סימן רע לו פניו למעלה סימן יפה לו פניו למטה סימן רע לו
פניו כלפי העם סימן יפה לו כלפי הכותל סימן רע לו פניו ירוקין סימן רע לו
פניו צהובין ואדומים סימן יפה לו מת בע"ש סימן יפה לו במו"ש סימן רע לו
מת בערב ויה"כ"פ סימן רע לו במוצאי יוה"כ"פ סימן יפה לו מת מחולי מעיים
סימן יפה לו פניו שרובם של צדיקים מיתתן בחולי מעיים א"ל אנא אתורה ומצות קא בכינא איבעית אימא
איפוך ואיבעית אימא לעולם לא תיפוך ר' חייא עסוק במצות הוה ורבי סבר לא אפגריה והיינו ר"כ"י הוה מינצו
ר' חנינא ור' חייא א"ל ר' חנינא לר' חייא בהדי דידי מינצת דאם חס ושלוש נשתכחה תורה מישראל מהדרנא
ליה מפלפול א"ל ר' חייא אנא עבדי דלא משתכחה תורה מישראל דאייתנא כיתנא ושדינא ומגדלנא
נישבי וציינא טביא ומאכילנא בישרא ליתמי ואריכנא מגולתא ממשכי דטביא וסליקנא למתא דלית בה
מקרי דרדיי וכתיבנא חמשי לחמשיא ניקי ומתנינא שיתא סידרי לשתנא וניקי לכל חד וחד אמרי
ליה אתני סידרך לחברך והיינו דאמר רבי כמה גדולים מעשה חייא א"ל ר"ש כ"ד אפילו ממך א"ל אין
א"ל רבי ישמעאל ברבי יוסי אפילו מאבא א"ל חס ושלוש לא תהא כזאת בישראל אמר להן לבני קמן אני
צריך נכנס ר' שמעון אצלו מסר לו סדרי חכמה אמר להן לבני גדול אני צריך נכנס רבן גמליאל אצלו ומסר
לו סדרי נשיאות אמר לו בני נהוג נשיאותך ב"רמים ז'רוק מרה בתלמידים איני והא כתיב ואת יראי ה'
יכבד ואמר מר ז"ה יהושפט מלך יהודה כשהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא
לו רבי רבי מרי מרי לא קשיא הא בציינא הא בפרהסיא תניא רבי מוטל בצפורי ומקום מוכן לו בבית שערים
והתניא יצחק צדק תרדף הלך אחר ר' לבית שערים ור' בבית שערים הוה אלא כיון דחלש אממיהוה לצפורי

דמדליל

גמ' (א) שנת ג' נט.
(ב) ואל"כ פירק (ה)
(ג) [שנת קמ"ז] (ד) נע"י
לימא מינות לעולם לא
(ה) [פירק] (ו) ג"מ פה:
(ז) [וינו גוסין בדמים עין
ערו עך דס ג] (ח) [ממס
ג]. (ט) [מסגדלין ל:]
(ט) נע"י לימא מינות רבי
בבית שערים הוה

גליון הש"ס
גמ' בשוה"ה רואה ת"ח.
פלקוט מלכס ב' א' סי'
כ"ב' א"י' תמל רבי אליהו
מ"מ זכא אליהו ז"ל שחיה
חל המל לפי עשה וכו'
וכשהיה יוראה צ"ל מליקיס
היה מנספן ומתקן
ומנשקו:

תורה אור
גמ' או ויבטי בני ישראל
את משה בערבת מואב
שילשים יום ויחמו ימי קב
אבל משה:
(דמסי ג' ה.)
[ו] ויתן קהם אביהם
מקנות רבות בקרבן ויתן
וקמנתות עם עיר מצורח
ביהודה ואת המלכות
נתן ליהורם כי הוא
הקבור:
[ו] ויתגר אוקר ויקם קף
ועף דרדך גיה אור:
(אוי נכ ס.)
[ז] ויהי בעינו נאמא ואת
יראי ה' יקבד נשבע לקרע
יראי מר:
(הללס ט' ה.)
[ח] צדק צדק תרדף קמנן
תורה וירשת את הארץ
אשר ה' אלקיך נתן לך:
(דמסי ט' ה.)
רש"י [ז] קמן קל קבד די
מלך הקלמא מלחמא
וערות מלפא לא אריך
לנא קמחמו על דיה
שלקמא ורודעמא לקמא:
(פולס ג' ה.)

הקשו קושיא גדולה. [ועי' בספר משמר הלוי (לתוס')] שהקשה, היא אנשים מבני ישראל שאין להם חלק לעולם הבא, כמבואר במשנה דריש פרק חלק (סנהדרין צ"ב).

הביאו שני פירושים כחונת הגמרא 'בטלה קדושה'. [מה שאמר ר' חיים כהן שהיה מטמא על רבינו תם, עי' בבית יוסף (יו"ד סי' שעד) שהקשה, היאך אפשר לדמות רבינו הק' לרבינו תם, הא רבינו הק' היה נשיא].

דף קג.

גמ', א"ל רב עוירא מי דמי התם חד כריסא אית לה כו', הכא מצי א"ל טחון וזבין טחון ואותיב

קושיא:

קשה, למה הוצרך רב עוירא לתרץ כן, הא לכאורה אפשר לתרץ בפשיטות, דגבי מתני' ליכא פסידא אם יצטרכו לשלם ממון במקום מזונות, משא"כ לגבי שוכר ריחיים, שיש לו פסידא אם יצטרך לשלם דמים במקום לטחון חיטים דבעל הריחיים, [דאיירי באופן דלא שכיח למצוא עבודה לטחון בשכר, כמבאר בהמשך הגמ'].

תירוץ:

בתוס' (ד"ה ולא) תירצו, שהוצרך ר' עוירא לתרץ כן משום דאי משום הפסד השוכר, הרי יש פסידא גם למשכיר, וא"כ יכול המשכיר לבטל השכירות, לכך הוצרך ר' עוירא לומר הטעם של 'טחון וזבין טחון ואותיב'. [וע"ע ברא"ש (סי' ה) שחולק על דעת התוס' בזה ותירץ באופן אחר].

גמ', לשון חכמים עושר דתנן כו', ואם היה פקח שוכר את מקומו

קושיא:

קשה, למה זה נקרא 'עושר', הא אין זה ריוח אלא ללוקח, אבל למוכר הרי זה הפסד, כיון שזה גורם שאינו יכול לחזור מן המכירה

תירוץ:

הפני יהושע (ד"ה לשון) תירץ, שמה שהמוכר אינו יכול לחזור מן המקח לא החשיבו חז"ל להפסד, משום שגם בלאו הכי אין רוח חכמים נוחה ממי שחוזר ממכירתו. [וע"ע במהרש"ל (ד"ה עושה) ובספר הערות (ד"ה לשון) שכתבו עוד תירוצים].

גמ', בשעת פטירתו של רבי וכו'

קושיא:

קשה, למה מביאה הגמ' כאן ענין פטירת רבי, דמה זה שייך לסוגיין.

תירוץ:

הפני יהושע (ד"ה ת"ר) ביאר, דכיון דאיירי בחיובי היתומים כלפי אשת אביהם, לכן מובא המעשה דפטירת רבי, שהוא צוה לבניו להיזהר בכבוד אשתו לאחר מותו. [וע"ע בריטב"א (ד"ה הא דמייתי) שתירץ באופן אחר].

גמ', ועד האידינא נמי זכותו של רבי הוא דאחניא להו

קושיא:

קשה, אם נימא שזכותו של רבי גדול כל כך כדי להגן עליהם, א"כ למה לא תוכל זכותו להגן עליהם גם לאחר מותו של רבי.

תירוץ:

בשיטמ"ק (ד"ה אמרי) הביא בשם הראב"ד לתרץ, שהטוענים כן יאמרו, שכיון שחלה רבי ונוטה למות, הרי חזינן שזכותו אינה מגנת אף על עצמו, ושוב לא תוכל להגן על אחרים. [וע"ע במהרש"א (ד"ה דלא) שתירץ באופן אחר].

דף קג:

גמ', סבור מינה משום טרחא הוא דקאמר כו', ש"מ משום יקרא הוא דקאמר

קשיא:

קשה, היאך מוכח שכוונת רבי לא היתה משום טרחא, הא אפשר שרבי היה מכוין משום טרחא, אך לבסוף הם עשו משום יקרא דרבי.

תירוץ:

בהפלאה (ד"ה אמרו) תירץ, דמסמתא מה שנעשה לבסוף היה רצונו של רבי מתחילה, שהרי בודאי נתקיים בו ענין 'ותגזר אומר ויקם', שהקב"ה מקיים דברי הצדיק. [וע"ע באילת אהובים (ד"ה אמרו) שתירץ באופן אחר].

גמ', משום יקרא הוא דקאמר

קשיא:

קשה, היאך יתכן שרבי צוה כן משום כבודו, והלא ידועים דברי המשנה (סוטה מט.) 'משמת רבי בטל ענוה'.

תירוץ:

המהרש"א (ד"ה ש"מ) ביאר, שכוונת רבי היתה בשביל כבוד התורה, שהרי אין אדם רשאי למחול על כבוד התורה. [וע"ע בהפלאה (ד"ה משום) ובבית אהרן (ד"ה ש"מ) שכתבו עוד ביאורים].

יצתה בל קול ואמרה אף ההוא כובס מזומן הוא לחיי העולם הבא

קשיא:

קשה, הלא הוא איבד את עצמו לדעת, והרי ידוע שהמאבד את עצמו לדעת אין לו חלק בעולם הבא, [עי' בתוס' יו"ט (סנהדרין י, א) שהביא מקור לדין זה].

תירוץ:

בספר דבר יעקב (אות) תירץ על פי דברי הבשמים ראש (מובא בפתחי תשובה, יו"ד סי' שמה ס"ק ב), שמי שמאבד את עצמו לדעת מחמת רוב יסורים ודאגות רח"ל לא נקרא מאבד את עצמו לדעת. [וע"ע בספר דבר יעקב שם, שהביא עוד כמה תירוצים לזה].

גמ', דאייתנא כיתנא ושדיינא ומגדלנא נישבי וכו'

קשיא:

קשה, למה הוצרך רבי חייא לעשות כל הדברים האלו בעצמו, מדוע לא הלך לשוק וקנה חמשה חומשי תורה המוכנים ללימוד.

תירוץ:

המהרש"א (ב"מ פה: ד"ה א"ל) ביאר, דר' חייא רצה שספרים אלו שילמדו בהם הילדים יהיו מוכנים לגמרי לשם שמים, בלא שום שיתוף כוונה אחרת כלל וכלל. [וע"ע בנן יהודיע (ד"ה דאייתנא) ובשו"ת משנה הלכות (חי"ב סי' תמה ד"ה וקצת) שכתבו עוד תירוצים].

דף קג

תוכן

- א. ביאור כוונת הגמרא 'לשון חכמים מרפא'
- ב. אם מצות כבוד אחיו נוהגת לאחר מיתת האב
- ג. אם מתים יכולים לקיים מצוות
- ד. היאך זכה הכובס לחיי העולם הבא כשהרג את עצמו

(א) ביאור כוונת הגמרא 'לשון חכמים מרפא'

- א. **סוגיית הגמ':** הגמ' מביאה בשם ר' הונא, 'לשון חכמים ברכה, לשון חכמים עושר, לשון חכמים מרפא'. ולגבי 'לשון חכמים מרפא', מביאה הגמ' משל על כך מהא דתנן לגבי הלכות פסח 'לא ילעוס אדם חטין ויניח על גבי מכתו בפסח', שמבואר מזה שהנחת חטין לעוסין על גבי מכה היא טוב לרפואה, הרי שאפשר ללמוד עניני רפואה מדברי חז"ל.
- ב. **קושיית האחרונים:** הקשו הרבה אחרונים [מהרש"ל, מהר"ם שיף, מגן אברהם], למה הוצרכה הגמ' להביא ענין 'לשון חכמים מרפא' ממשנה הנ"ל שמבואר דרך אגב ענין רפואה, הרי מצינו בהרבה מקומות בדברי חז"ל, בין בגמרא ובין במשניות, שדיברו חז"ל להדיא בעניני רפואות. ומצינו ב' מהלכים באחרונים לבאר כוונת הגמ', כמו שיתבאר.
- ג. **מהלך א':** המהר"ם שיף (ד"ה לשון) ביאר, שעיקר כוונת הגמ' היא, שמלבד מה שמצינו להדיא בדברי חז"ל שדיברו הרבה פעמים בעניני רפואה, גם אפשר ללמוד מדבריהם עוד עניני רפואה ממה שאמרו בעניני הלכה, ולא בעניני רפואה, שדרך אגב מבואר מדבריהם גם עניני רפואה.
- ד. **מהלך ב':** המהרש"ל והמגן אברהם ביארו כוונת הגמ', ש'לשון חכמים מרפא', דהיינו שמלבד הרפואות שאמרו חז"ל להדיא, גם השתמשו פעמים בדקדוק הלשון כדי ללמד עניני רפואה. וביארו הדיוק בב' דרכים. המהרש"ל (ד"ה עושר) ביאר, דדייקין מלשון 'בפסח', שלכאן מיותר, שהרי כל המשנה עוסק בדיני פסח, אלא בא לרמוז, שאע"פ שבפסח אין לעשות כן, מ"מ בשאר השנה טוב לעשות כן, משום רפואה.
- ה. **דיוקו של המג"א:** המג"א (סי' תסו ס"ק ב) ביאר הדיוק באופן אחר, הדנה עיקר האיסור אינו מצד הנאתו שנתרפא המכה, שזהו שלא כדרך הנאתו, [אולם עי' במאירי (פסחים ט:)] שנסתפק בזה, אלא הוא מצד איסורו בל ימצא, וא"כ למה הוצרכה המשנה להזכיר שנותן החטין על גבי המכה, הא גם בלא"ה אסור להשאיר חטין לעוסין בביתו, אלא בא לרמוז עניני רפואה, שחטין לעוסין טובים למכה.

(ב) אם מצות כבוד אחיו נוהגת לאחר מיתת האב

- א. **סוגיית הגמ':** הגמ' מביאה מעשה עם רבינו הק', שצוה לבניו לכבד את אשתו לאחר מיתה, והקשה הגמ', הא כיבוד אם היא מצוה דאורייתא, ותיירץ הגמ', דאשת רבי לא היתה אמהם של בניו, והקשה הגמ', הא גם כיבוד אשת אב היא מן התורה, ותיירץ הגמ', דרק בחיים של האב איכא מצוה, אבל לא לאחר מיתת האב, לפיכך הוצרך רבי לצוה לבניו לכבד את אשתו לאחר מיתתו.
- ב. **דעת רש"י:** בספרי לב שמח (לספר המצות להרמב"ם, ריש שורש ב) כתב לדייק מדברי רש"י (ד"ה הני מילי), דרק לגבי כיבוד אשת אב יש לחלק בין בחיי האב ובין לאחר מיתתו, אבל לגבי כיבוד אחיו אין חילוק, וגם לאחר מיתת האב חייב אדם בכבוד אחיו. וכתב להוכיח שכך היא גם דעת הרמב"ם. וכ"כ המגילת אסתר (סה"מ שם) והמנחת חינוך (מצ' לג), שכך היא דעת הרמב"ם.
- ג. **ביאור החילוק:** השיטמ"ק (ד"ה וי"ו יתירא) ביאר החילוק בין כבוד אשת אב לבין כבוד אחיו, שיסוד הדין דכבוד אשת אב הוא משום כבוד האב עצמו, שהאב נתכבד בזה שבניו מכבדים את אשתו. משא"כ לגבי כבוד אחיו, שאינו מחמת כבוד האב, אלא מחמת כבוד האב עצמו. ולכן לאחר מיתת האב ליכא חיוב כבוד לאשת האב, שכבר מת האב ולא נתכבד בזה, משא"כ כבוד אחיו נוהג גם לאחר מיתת האב.
- ד. **דעת הרמב"ן:** אולם הרמב"ן (השגות לסה"מ, שם) כתב, שכיבוד אחיו אינו נוהג לאחר מיתת האב. וביאר טעמו, שיסוד כיבוד אחיו הוא מחמת כבוד האב, שהאב נתכבד בזה שבניו מכבדים את אחיהם הגדול. והוא מחלוקת זו לדינא בפתחי תשובה (יו"ד סי' רמ). ונמצא שנחלקו הרמב"ם והרמב"ן ביסוד הדין דכיבוד אחיו, שהרמב"ם נקט שהוא מחמת כבוד האב עצמו, אבל הרמב"ן נקט שהוא מחמת כבוד האב.
- ה. **עוד נפקא מינה:** כתבו האחרונים, שיש נפקא מינה בין ב' צדדים הנ"ל, אם מצות כבוד אשת אב וכבוד אחיו היא מצד כבוד האשה והאח, או מצד כבוד האב, לגבי אב שמחל על הכבוד, שאם היא מחמת כבוד האב, א"כ יכול למחול על הכבוד, אבל אם היא מחמת כבודם, א"כ אין האב יכול למחול. ובדרכי משה (יו"ד סי' רמ אות ז) נסתפק לגבי אב שמחל על כבוד אשתו, אם מחילתו מהני או לא.

ג) אם מתים יכולים לקיים מצוות

- א. **סוגיית הגמ'**: הגמ' מביאה מעשה עם רבינו הק', שצוה לבניו להיזהר ש'נר יהא דלוק במקומו, שלחן יהא ערוך במקומו, מטה תהא מוצעת במקומה', ומבארת הגמ' טעם הדבר, משום שבכל ערב שבת רבי היה נוהג לבא לביתו אף לאחר מיתתו, עד שהשכינים עמדו על כך, ושוב נמנע מלבא, כדי שלא להוציא לעז על הצדיקים הראשונים.
- ב. **דברי ספר החסידים**: בגליון הש"ס (ד"ה כל בי שמשו) הביא רעק"א דבר נפלא בשם ספר חסידים (סי' תתשכז), שכשבא רבינו הק' לביתו בערב שבת, היה לבוש בבגדי שבת, והיה פוטר את בני ביתו בקידוש היום. ומבואר מזה, שרבינו הק' היה יכול לקיים מצות אף לאחר מיתתו.
- ג. **קושיית האחרונים**: הרבה אחרונים הקשו על דברי הספר חסידים, הלא אמרו חז"ל במסכת שבת (דף קנא) שמתים חפשי מן המצות, ואינם יכולים לקיים מצות. [ואע"פ שכתב ספר חסידים שדוקא צדיקים יכולים לעשות כמו רבי ולא שאר מתים, מ"מ דוחק לומר שהגמ' בשבת הנ"ל מירי דוקא לגבי שאר מתים ולא לגבי צדיקים].
- ד. **תירוץ א'**: בספר גליוני הש"ס להג"ר יוסף ענגל (ד"ה כל בי שמשו) תירץ, דכוונת הגמ' בשבת היא לענין עולם האמת, ששם אינו מקום קיום מצות, ולפיכך נקראו המתים הנמצאים שם 'חפשי מן המצות', אבל בעולם התחתון, שהוא עולם העשייה, גם המתים יכולים לעשות מצות. לפיכך כשבא רבינו הק' לעולם התחתון, היה יכול לקיים מצות.
- ה. **תירוץ ב'**: בפר הערות (ד"ה כל) תירץ עפ"י יסוד גדול שכתב החת"ס (שו"ת, ח"ו סי' צח) לענין אליהו הנביא, שיכול להשתמש בב' צורות, בצורת אדם או בצורת מלאך, וכשבא בצורת אדם הוא נוהר בכל דיני התורה, אבל כשבא בצורת מלאך [כמו בברית מילה] אינו נוהר בכך. עפ"י כתב הגרי"ש אלישיב, שכוונת הגמ' בשבת היא שבדרך כלל מת חפשי מן המצות, אבל כשבא צדיק בצורת אדם יכול לקיים מצות.

ד) היאך זכה הכובס לחיי העולם הבא כשהרג את עצמו

- א. **ראיית הגמ'**: הגמ' מביאה, שבשעת פטירתו של רבינו הק' יצתה בל קול ואמרה 'כל דהוה באשכבתיא דרבי מזומן הוא לחיי העולם הבא', ומביאה הגמ' מעשה, שכובס אחד לא בא ללויית רבי, וכששמע את הבת קול, עלה לגג והשליך עצמו לארץ, ומת, ויצתה בת קול ואמרה שגם אותו כובס מזומן לחיי העולם הבא.
- ב. **קושיית האחרונים**: הקשו הרבה אחרונים, היאך אפשר שהכובס זכה לחיי עולם הבא, הלא ידוע הכלל, שמי שמאבד את עצמו לדעת אין לו חלק לעולם הבא, [ודנו האחרונים מהו המקור לכלל זה, ועי' בתוספות יו"ט (סנהדרין י, א) שהביא מקור לדבר]. ומצינו באחרונים ב' תירוצים לזה, כמו שיתבאר.
- ג. **תירוץ א', ירושלמי**: בשיטמ"ק (ד"ה וגרסי') תירץ עפ"י המבואר בירושלמי, שלויית רבי היתה בערב שבת, ונעשה נס ונתאחר שקיעת החמה עד גמר הלוייה, והכובס חשב שהוא חילל שבת, משום שהוא עשה מלאכה לאחר שצריכה החמה להישקע, ומה שלא נשקע החמה הוא רק מחמת כבוד לויית רבי, וכיון שהוא לא בא ללוייה, ממילא לגביה היה נחשב שבת, ולפיכך השליך עצמו לארץ, משום שחשב שהיה חייב מיתה.
- ד. **קושיית הבן יהודע**: אולם הבן יהודע (ד"ה סליק) הקשה על זה, היאך חשב הכובס שהיה חייב מיתה, הלא סוף סוף לא נשקע החמה, והיאך חלה שבת בלא שקיעת החמה, אף לגביה ההוא כובס שלא בא ללויית רבי. ועוד קשה, שאף אם חשב שכבר חלה שבת לגביה, מ"מ שוגג הוא ולא מזיד, שהוא חשב שעדיין לא חלה שבת, וא"כ בודאי לא נתחייב מיתה.
- ה. **תירוץ ב'**: הבן יהודע תירץ הקושיא באופן אחר, שבאמת לא רצה הכובס להרוג עצמו כללאלא כוונתו היתה להביא את עצמו לידי יסורים, לכפר על עצמו שלא בא ללויית רבי. [וע"ע בדבר יעקב (אות ג) שתירץ עפ"י דעת הסוברים (מובא בפתחי תשובה, יו"ד שמה, ב) שמי שהמית עצמו מחמת רוב יסוריו וכדומה לא מקרי מאבד עצמו לדעת, אולם עי' בספר הערות (ד"ה ונפל) דרוב האחרונים לא נקטו כן לדינא].

דרף קג

בענין קברי צדיקים אי מטמאין או לא

גמרא:

והאמר רבי חייא אותו היום שמת רבי
בטלה קדושה

תמצית הסוגיא:

באמצע אריכות הגמ' אודות אשכבתיה דרבי, אמרינן 'אותו היום שמת רבי בטלה קדושה', וכתבו התוס' ב' פירושם בזה, א' דר"ל דבטלה מדת הקדושה בעולם, וכעין דאמרו בסוטה דמשמת רבי בטלה ענוה ויראה. ב' אמנם ר' חיים כהן הבין דר"ל דבטלה קדושת כהונה דהכל נטמאו לרבי, והוסיף דאילו היה בפטירת ר"ת היה מטמא לו. והדבר תמוה מאד אע"ג דכבוד המת וכבוד התורה הם דברים גדולים, אבל איזה היתר שייך בזה שכל הכהנים נטמאו לרבינו הקדוש, ונאמר בראשונים בעיקר ב' דרכים.

א. יש שכתבו דמכאן המקור להיסוד ד'צדיקים אין מטמאין במת', דהיינו מרוב קדושתן אין גופם טמאים בטומאת מת, והנוגע בהם אינו נטמא [כמו שיתבאר מהרמב"ן והחינוך]. אולם התוס' בב"מ דף קיד: דחו זה בתוקף, וכן כמה ראשונים [עיין ריטב"א דלהלן]. ב. ולכן הם פירשו דכמו דמותר לטמא למת מצוה משום צורך וכבוד המת, כמו"כ בנשיא הדור כבודו הוא שאינו מספיק בטומאת יחידים או מקצת הציבור אלא הכל מטמאין לו. וכן נפסק בשו"ע דנשיא שמת הכל מטמאין לו אפילו כהנים וזהו כפי הך פירוש.

ליתר עיון: יש מהלך שלישי [ביאור מחודד כדפירשו בש"ך עה"ת ודברי יציב] שפירשו דהצדיק במיתתו עדיין חי הוא ושפיר אינו מטמא מחמת שהוא עדיין בחיים, ודלא כפירוש הראשון דמרוב קדושתו אז גם כשמת אין הגוף מטמא במת, אלא פשוט מצד דמעולם לא מת.

תמצית מראי מקומות

א. תוס' ד"ה אותו היום

הביאו ב' פירושים בהא דאמרו דאותו יום שמת רבי בטלה קדושה. האם ר"ל כעין דמצינו משמת רבי בטלה ענוה ויראה. או דר"ל דהכל נטמאו לו, והביאו דר' חיים כהן אמרו דאילו היה במיתת ר"ת היה מטמא לו מהך דין.

ב. ירושלמי ברכות פ"ג ה"א

תוס' הביאו המקור מהירושלמי דמבואר דהכל נטמאו לרבי. והתוס' דחו המקור דרק התיירו טומאה דרבנן כבית הפרס.

מהלך א. צדיקים אין מטמאין

ג. רמב"ן במדבר י"ט

דטומאת מת מחמת שמתו בעטיו של נחש, משא"כ הנפטרים בנשיקה שלא בעטיו של נחש, וע"ז אמרו דצדיקים אין מטמאין.

ד. חינוך מצוה רס"ג

ביאר ענין טומאת מת דע"י מיתה דנפרד השכל ונשאר גוף של בשר פחות וגרוע שהיה משתוקק אל רעות כל ימיו, אז כשנסתלק הרוחני שבו נשאר רק חומר הרע המטמא כל סביביו. אמנם צדיקים דגופם טהור ונקי שפיר אמרו עליהם דצדיקים גמורים אינן מטמאין ועל גופם ישכון אור זרוע לעולם.

ה. כד הקמח לרבינו בחיי ערך אהבה

ביאר ענינו דמיתת 'נשיקה', והביא הא דאמרו כאן דמשמת רבי בטלה קדושה דלא היה מטמא.

ו. תוס' ב"מ דף קיד:

תוס' בב"מ מביא מעשה דאליהו הנביא עם ר"ע, דשאלו לו הא אליהו כהן הוא ואיך נטמא לר"ע, והשיב דצדיקים אין מטמאין, וכתבו התוס' דדחה אותו כך, אבל באמת הטעם היה משום מת מצוה.

ז. אבני נזר יו"ד סימן תס"ו אותיות: ט"ז י"ז י"ח

מבאר דהתוס' לא ניחא להו לומר דצדיקים אין מטמאין, דהא מצינו בתורה דהיו טמאים לנפש ע"י שנטמאו לארונו של יוסף, וכי יוסף הצדיק אינו נכלל בהא דצדיקים אין מטמאין, וע"כ דליכא דין כזה.

אולם מיישב בחריפות, די ש ב' טעמים לטומאת מת, א' ע"י עטיו של נחש [דהיינו ע"י מלאך המות כמו שביאר שם, דג' טיפי מרה שזורק מלאך המות מטמאין הגוף ואין מנוח לנשמה והיא יוצאת]. ב' 'מאנא דקדושה' דהיינו ע"י שהגוף היה כלי לקדושה אז כשמסתלק הקדושה מתחברים אליו חיצונים וטומאה וכמו שהאריך באור החיים פ' חקת.

ועפ"ז כתב דמצינו בזוהר דמי שנהרג אינו ע"י מלאך המות ורק נשאר טעם דמאנא דקדושה וע"ז מועיל דהיה צדיק דאינו נכנס בו הטומאה. ושפיר אמרו בר"ע שנהרג דאינו

ליתר עיון, מהלך ג.

יא. ש"ך עה"ת פ' אמור

כתב דבר נורא ונפלא, דצדיקים במיתתם קרואין חיים, והביא דחזינן דרבי עשה קידוש לבני ביתו [כהובא כאן בע"א בגליון הש"ס] וע"כ דהיה לו דין חי, ושפיר אינו מטמא.

יב. דברי יציב יו"ד סי' רל"א

האריך ג"כ על דרך האגדה דצדיקים אינן מתים ע"ש באריכות.

ואח"כ האריך להלכה דאסור לכהנים ליכנס לקברי צדיקים כמבואר בהפוסקים.

יג. שערי המצוות הל' טומאת מת סי' ח'

הביא הענין, וכמה דברים להלכה בענין הליכת כהנים לקברי צדיקים, האם יש איזה מקום קולא דקברי צדיקים אין מטמאין.

מטמא, אבל יוסף דמת כרגיל שפיר מטמא מטעם הראשון [ולפי"ז צ"ע אצל רבי דלא נהרג, ועיין].

מהלך ב. נשיא שמת הוי כמת מצוה

ח. ריטב"א מגילה דף ג: [וכ"כ הר"ן כאן]

דהא דהכל נטמאו לרבי אינו משום דצדיקים אין מטמאין, אלא משום דאצל נשיא הכל מטמאין לו כדין מת מצוה.

ט. רמב"ם הל' אבל פ"ג ה"י

כך מפורש ברמב"ם דנשיא שמת הכל מטמאין לו אפילו כהנים דעשאוהו כמת מצוה לכל מפני שהכל חייבין בכבודו

י. בית יוסף סי' שע"ד

וכן פי' הב"י דהא דנטמאו לרבי מדין נשיא דהוי כמת מצוה, ורק הקשה על תוס' איך ר' חיים כהן היה מטמא לר"ת הא ר"ת לא היה נשיא. וכן פסק בשו"ע (סי' שע"ד סעיף ט') דנשיא שמת הכל מטמאין לו, ומבואר דהוא מדין נשיא ומצד מת מצוה ע"ש.

ליקח ואל יאמר עתה... וישיר כמו לעשות כלומר אפי' אינו מוחל... וישיר כמו לעשות כלומר אפי' אינו מוחל... וישיר כמו לעשות כלומר אפי' אינו מוחל...

לשיר וצא ועוד קלה ללמוד תורה ולישא... אשה רבי יודת איש עם לו מאיך ללמוד... אשה רבי יודת איש עם לו מאיך ללמוד... אשה רבי יודת איש עם לו מאיך ללמוד...

לראות גדולי המלכות לכשימכו מלכות בית דוד... ויהיו נשואים רבי יודת רבי יואל ורבי יואל... ויהיו נשואים רבי יודת רבי יואל ורבי יואל...

כרית המנוח... כרית המנוח... כרית המנוח... כרית המנוח... כרית המנוח...

כרית המנוח... כרית המנוח... כרית המנוח... כרית המנוח... כרית המנוח... כרית המנוח... כרית המנוח... כרית המנוח... כרית המנוח... כרית המנוח...

הנהגות הרדיף... הנהגות הרדיף... הנהגות הרדיף... הנהגות הרדיף... הנהגות הרדיף... הנהגות הרדיף... הנהגות הרדיף... הנהגות הרדיף... הנהגות הרדיף... הנהגות הרדיף...

בגדי שבתאות... בגדי שבתאות... בגדי שבתאות... בגדי שבתאות... בגדי שבתאות... בגדי שבתאות... בגדי שבתאות... בגדי שבתאות... בגדי שבתאות... בגדי שבתאות...

שימוא בהן לשימא... שימוא בהן לשימא... שימוא בהן לשימא... שימוא בהן לשימא... שימוא בהן לשימא... שימוא בהן לשימא... שימוא בהן לשימא... שימוא בהן לשימא... שימוא בהן לשימא... שימוא בהן לשימא...

שימוא בהן לשימא... שימוא בהן לשימא... שימוא בהן לשימא... שימוא בהן לשימא... שימוא בהן לשימא... שימוא בהן לשימא... שימוא בהן לשימא... שימוא בהן לשימא... שימוא בהן לשימא... שימוא בהן לשימא...

סוגיית הדרף

שיט

במדבר יט חקת

רמב"ן

מן התורה, והיא תורה שבטל פת. על כן היא פרה, והיא ארמה ממדת הדין, ונתנת לאלעזר להעשות לפניו אפילו על ידי זר, אבל הסגן יראה מעשיה כדי שתעשה על פנתו, שלא יחשבו בה מחשבה רעה באמות והשמן.

והפרשה הזאת תשלום תורת הכהנים, ונכתבה כאן אחר מתנות כהנה, לומר שגם מהרתן של ישראל על ידי כהן תהיה. ומעם: זאת חקת התורה אשר צוה ה' פטעם: ואל משה אמר עלה אל ה' (שמות כד א), או הוא כמו מסרם, דבר אל בני ישראל זאת חקת

וכבר כתבתי בענין שעיר המשתלח (ויקרא טו ח) מה פעם לאמות העולם שיהיו מונין אותנו בזאת יותר משאר הקרבנות, לפי שבשאר קרבנות יש מהם שוכפרו ויש מהם שיטהרו, בקרבנות הזב והיולדת, פי מפני היותה נעשית בחוץ יראה להם שהיא נזבחת לשעירים על פני השדה. והאמת שהיא להעביר רוח טמאה וישרפתה כרים נחוח בחוץ.

ומעם טמאת המת, בעטיו של נחש, כי הנפטרים בנשיקה לא יטמאו מן הדין, והוא שאמרו: צדיקים אינן מטמאין. ולכך אמר הכתוב: זאת חקת התורה, כלומר הנחנקת

טוב ירושלים

וכבר כתבתי בענין השעיר המשתלח (ויקרא טו ח) שהטעם מדוע אומות העולם מונין אותנו בפרה אדומה יותר מבשאר הקרבנות, מפני שבשאר הקרבנות יש מהם כאלה המכפרים ויש מהם שמטהרים, כמו קרבן הזב והיולדת, אבל פרה אדומה מכיון שנעשית בחוץ נראה להם שהיא נזבחת לשדים על פני השדה*, ושריפתה נראית להם כהעלאת ריח נחוח בחוצות, אולם האמת היא שהיא באה להעביר את רוח הטומאה.

וההסבר של טמאת המת הוא, שהיא באה "בעטיו של נחש", כי הנפטרים בנשיקה אינם מטמאים מצד הדין*, כמו שאמרו*: צדיקים אינם מטמאים [כאן ממשיך רבינו על פי קבלה]. ולכן* היו נותנים את הפרה לאלעזר שתיעשה לפניו אפילו ע"י זר, אבל על הסגן לראות את עשייתה כדי שתיעשה על דעת כונתו, שלא יתהרו בה מחשבה רעה כמו האומות והשטן.

ופרשה זו היא השלמה לתורת כהנים, והיא נכתבה כאן אחרי פרשת מתנות כהונה, ללמד שגם טהרתם של ישראל תהיה ע"י כהן.

וההסבר של אשר צוה ה' הוא כמו ההסבר של: ואל משה אמר עלה אל ה' (שמות כד א). או פירוש הפסוק כאילו היה מסורס, כאילו היה כתוב "דבר אל בני ישראל זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר".

פני ירושלים

מצד הדין, אלא רק כדי לא לחלק בין צדיק לצדיק. (יקב אפרים בשם ישמח משה פ' שמיני) כמו שאמרו בילקוט משלי (יד א) הרבא בתוס' ב"מ (קיד: ד"ה מהו).

ולכן, מכיון שאפשר לטעות שמעשיה הם ת"ו כמעשי אנה"ע.

אשר צוה ה', והלא ה' דיבר, והיה לו לומר "אשר צוית".

עלה אל ה', ולא אמר "עלה אלי", ופירש רבינו שם שלפי דרך הפשט ה' הזכיר את שמו במקום לומר "אלי", וכן: נשי למך (בראשית ד כב) פירשו: נשי, וכן: ואת יפתח ואת שמואל (שמואל"א יב יא) פירשו: ואותי. וכן כאן פירשו: אשר צויתי.

(ב) על פני השדה. ואם תשאל, הלא מנהגם היה לאסוף את הדם לגומא ולאכול שם, כמו שכתב רבינו בפ' קדושים (יט כו) ולא לשרוף את הבהמה, לכן ממשיך רבינו ששריפתה היתה נראית להם כהעלאת ריח נחוח בחוצות שהיו עושים לגלוליהם, כמסופר ביחזקאל (ו יג, כ כח).

בעטיו של נחש, לשון הגמרא הוא (ב"ב יז): ארבעה מתו בעטיו של נחש. וכונת רבינו שבעת פטירת האדם מטיל בו מלאך המות זוהמה, וע"י כך הנשמה יוצאת מהגוף, כי אי אפשר לה להיות עם הטומאה, וזהו שכתב רבינו "בעטיו של נחש", בגלל טומאת מלאך המות. (מאירת עינים)

בנשיקה, לא ע"י מלאך המות.

אָמַר אֵל הַפְּהַנִּים

יש ביה שלש וְשֵׁשׁ מִצּוֹת: אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים מִצּוֹת עָשָׂה וְחֲשַׁע וְשְׁלֹשִׁים מִצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה:

רסג. שֶׁלֹּא יִטְמָא פֶּהֶן הַדְּיוֹט בְּמַת זוּלְתֵי בְּקָרוּבִים הַמְּבֹאֲרִים בְּפִתּוּב / מל"ת א

שֶׁלֹּא יִטְמָא פֶּהֶן הַדְּיוֹט בְּמַת, זוּלְתֵי בְּקָרוּבִים הַמְּבֹאֲרִים בְּפִתּוּב, שֶׁנֶּאמַר (ויקרא כ"ב, ט): "לֹא יִטְמָא בְּעַמְיוֹ". כְּלוֹמֵר, כָּל אֶחָד מִן הַפְּהַנִּים לֹא יִטְמָא לְנַפְשׁ מַת. וְאֵף עַל פִּי שֶׁנֶּפֶשׁ טוֹבָה לֹא תָמוּת, יִבְנֶה הַפִּתּוּב הַגּוֹף בְּשֵׁם הַנֶּפֶשׁ, כִּי הוּא הַעֲקָר.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה: לְפִי שֶׁהַפְּהַנִּים נִבְחָרוּ לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם כְּרוּף הוּא, כִּמּוֹ שֶׁאֵמַר הַפִּתּוּב (ס"ט ס"ט, ו'): "קִדְשִׁים יְהִיוּ לֵאלֹהֵיהֶם", עַל פֶּן הִרְחִיקֵם מִן הַמַּת. וּכְבֹר כְּתַבְתִּי לְמַעַלָּה (מט"ו קט"ו), שֶׁעֲנִין הַטְּמָאָה – דְּבַר נִמְאָס וְנֶאֱלַח. וְגוֹף הָאָדָם הַמַּת פָּרְשׁוּ חֻכְמִים (רס"י נמדנר י"ט, כ"ב) שֶׁהוּא אָבִי אֲבוֹת הַטְּמָאָה. כְּלוֹמֵר, שִׁישׁ לוֹ טְמָאָה חֲזָקָה עַד מָאד, לְמַעַלָּה מִכָּל טְמָאָה. וְהַעֲנִין הוּא: כִּי בְּהַפְרֵד מַעַלְיו צוּרַת הַשָּׂכֶל הַחַיָּה הַטוֹבָה וַיִּשְׁאָר הוּא לְבָדוֹ, בְּשֵׁם הוּא כְּשׁוֹר פְּחוּת וְגֵרוּעַ וּמִשְׁתוֹקֵק אֶל הָרַעוּת, וְגַם בְּרַעְתּוֹ רַבָּה הֶחֱטִיא הַנֶּפֶשׁ הַיְקָרָה בְּעוֹדָה שׁוֹכְנַת אֶצְלוֹ, עַל פֶּן רְאוּי שִׁיטְמָא כָּל סְבִיבּוֹ בְּהַתְּפַשֵּׁט מַעַלְיו כָּל הַדּוֹד, שֶׁזֶּהוּ נַפְשׁוֹ, וְלֹא נִשְׁאָר בּוֹ כִּי אִם הַחֵמֶר הָרַע. וְרְאוּי בְּאֵמַת לְמִשְׁרַתִּי הַשֵּׁם לְהַתְּרַחֵק מִמֶּנּוּ; זוּלְתֵי לְקָרוּבִים שֶׁהַמַּת לָהֶם, כִּי אַחִיהֶם בְּשֵׁרֶם הוּא, וְכָל דְּרָכֵי הַתּוֹרָה נַעֲם וּנְתִיבוּתֶיהָ שְׁלוֹם, וְלֹא רִצְחָה לְצַעֲרָם כָּל כֶּף, כִּי יַחַס לְכַבֵּם עַל הַקְּרוֹב הַמַּת, שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְהִתְקַרֵּב חוּף הָאֵהָל אֲשֶׁר הוּא בְּתוֹכּוֹ וְלִשְׁפּוֹף אֶת רִיחָם וּלְהַשְׁבִּיעַ נַפְשָׁם בְּבִכֵי עֲלִיו.

וְרֵאִיתִי רָמֵז אֶל הַטַּעַם הַזֶּה שֶׁפִּתְּבַחְתִּי בְּטַמְאַת הַמַּת, שֶׁאֵמַר ו'ל' (פ"ן י"ז) שֶׁנֶּאמַר (ויקרא כ"ב, ט): "לֹא יִטְמָא בְּעַמְיוֹ". וְלְפִי הַדּוּמָה, כִּי הַפְּהַנִּים: לְפִי שֶׁגוֹפֵם טָהוֹר וְנָקִי וְלֹא הֶחֱטִיא נַפְשָׁם אֲבָל סִיעַ לְזַכּוּתָהּ, וְעַל פֶּן תַּעֲלֶה נַפְשָׁם בְּנִשְׁקָה, וְעַל גַּם יִשְׁפֹן אֹדַר זְרוּעַ לְעוֹלָם.

קוּדְיָנִי הַמִּצְוָה: מַה שֶׁאֵמַר ו'ל', שֶׁהַמַּת מִטְמָא בְּמַגַּע וּבְמִשָּׂא וּבְאֵהָל. וְטַמְאַת מִשָּׂא לְמַדוּדָה ו'ל' (פ"פ נמדנר פ"י ק"ו) מִקַּל וְחֹמֶר מִטַּמְאַת נְבִלָה. וְטַמְאַת מַגַּע הָאֵמוּנָה בְּכָל מְקוֹם, בֵּין בְּמַת בֵּין בְּשָׂאֵר הַמְּטַמְאִין, עֲנִינָה הוּא שִׁיגַע הָאָדָם בְּטַמְאָה עֲצֻמָּה, בֵּין בְּיָדוֹ בֵּין בְּרַגְלוֹ אוֹ בְּשָׂאֵר גּוּפוֹ. אֶפְלוּ כִּלְשׁוֹנוֹ – נְגִיעָה הִיא (קידושין כ"ב, ט). וְהָרַמְבַּ"ם ו'ל' (טומאת מח ט"ג, ג) פִּתּוּב, שֶׁאֶפְלוּ נְגִיעָה בְּצַפְרָן אוֹ בְּשֵׁנִים

סוגיית הדף

בר אהבה הקמה

לישראל שאין נחמיה בדה, ואף במקום התוכחה עמיה מליטו שהלשון יכלול נחמה והוא דבר הושע שכתוב (הושע ב) קרא עמה לא רחמיה כי לא אוסיף עוד ארחה את ביה ישראל כי נשא אשה להם, ולשון נשא אשה לפי קשר הענין יהיה מלשון עקירה והכרחה כלשון (בראשית ת) ישה פריעה את ראשך, אמנם יש בו זכרון נחמה לפי שהוא כולל לשון סליחה כן פרנס ונתן גרם את יטובן חטובן להון, ומרוב אהבתו לישראל נחמם שכנינו בין שני הפרקים והוא שדרשו ז"ל (סנהדרין ז) כד רחימיהן עיזא חסותי דמפסירא גבי לן, ומרוב אהבתו לישראל לא רצה להחליט בשום זמן מהזמנים באומה אחרת שכן דרשו ז"ל אמר הושע לפניו רבש"ע החליטם באומה אחרת אמר לו כבר נבצעתם שלא תחליטם באומה אחרת וכן כתוב חסלת דבר ה' בלושע ויאמר ה' אל הושע קח לך אשה זנויה וילדי זנוים כי זנה תזנה הארץ מאחרי ה' ומרגם יונתן ע"ה אמיר ע"י הושע נביאה הוא הושע דאיתגבי צריש ארבע נביאן הושע ועמוס וישעיה ומיכה, בריוס פגמיה דה' שהושע ואמר ה' להושע זיל ואיתגבי על יחזי קרחה מעותא דחיון מוסיפן לשיחתי ארי מטעה יסעון דיירי ארעה מבחר פולחנה דה' מחיב הושע ואמר קדמוי דקוב"ה רבון שלמה ה' את חסאן ישראל קדמך חליטיון באומה אחריתי בכן אמר קוב"ה עלוהי דהושע דהו"ל למילף מן משה רביה דליל על ישראל וכתי רחמי עליהון ואמר וכען אתם עבדתם לחזיתיון ואם לפו מחני כען מספק דהבט ולא מספיק דלא בעיה רחמין קדמי אלא אמרת חליטיון באומה אחריתי כען א"ל דיכח איתחא זניחא וטוליד ליה ואימא ליה דיהלף יתה וידע אידא שבושית בליבך דלניש די מחליף איתחיה ובגוהי. בן א"ל קוב"ה להושע זיל סב לך איתחא זניחא וטוליד לך ולדן דזו ואזל ונסיב ית גומר בת דבליה, גומר ריע וייני וגמרו בה, דבליה דחיבתי לה אינשי כמה דחיבתי לה דגלחא ועדיחא וילידה ליה פרוין בנין ובנת ואל זיל חלף דחא איתחא זניחא ובגהא דהיא זניחא ובגהא דזו מחיב ואמר קדמוי בצעו מך רבון שלמה הלל מן קדמך חטוב עלי למגפתיא וכדו דילידת לי חרין בנין ובנת את מסקד לחלפיון יסס יהא רעוא מן קדמך דחיתום עלי דלא חסיריש ביני ובין בניי. מחיב ואמר קוב"ה ואל הושע נביאה הוה לך למילף מן מילי דילך דאיתחא זניחא וצנין דזו לית את צני להון למיחלף, וכד את אמר לי למיחלף בניה דביביחא דילי בניהון דרחמי, דאיתן אברה' יחשק ויעקב דהליבו קדמי בקשום, בכן מחיב הושע חביב קדם ה' מחיב קוב"ה ואל לא חקבל מך עד דמברכיון לישראל ומחני עליהון סבין בן פתח הושע בנבואתיה ואמר ויהי ענין דאיתחא כחלא דאמא פ"כ, והא למדת כמה גדולה אהבת הקב"ה לישראל שנחמלם לאהבה אים לאשמו ושלא רצה להחליטם בשום אומה. ולכן יסתייב אדם שיחשק בזה ויאהב את ה' ית' האורב אוחו יואר מכל האומות הוא שכתוב (מלאכי ה) אהבתי אהבם אמר ה' ודרשו ז"ל אין

אומה יכולין לנצל אוחה אהבה וסווא שאמרו במדרש שה"ט (שה"ש ה) מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה מים רבים אלו אומות העולם שגא' (הפסיק ז) הו המון עמים רבים. לכבות את האהבה שאב הקב"ה לישראל שגא' אהבתי אהבם אמר ה' וכיון שהוא אהב את אומות חייבין אהבנו לאהוב אוסו ולכן הזהיר משה רבינו ואמר ואהבתי את ה' אלהיך: שרדת האהבה גדולה אך מדת החשק גדולה ממנה כי האהבה הוא שאורב את האהוב בכל פעולותיו ונגלה ובגמרתו אבל לפעמים החשק האהבה ממנו וישכח אוחה כשהוא מחשק באחיה ובתיה או בניה אבל החשק היא דנקות המחשבה באהבה גדולה ועזא שאין מחשבת החושק נפרדת מן החשוק כלל, והעד ע"ז (בראשית לד) ומדבק נשמו דרינה ואמר (שם) שכם בני חשקה נשמו בנתכם פירוש על הדבקות שהזכיר כבר שהוא החשק כי אין החושק מחשב בדבר אחר כי אם נחשוק לבדו ואף כשיחלל וישמה לא יחשוב כי אם בו ולפעמים יתבטל מחטו הוא המעשים ולא יחלו למסעמותיו ולא יחל כלל גם בשינה יראה החשוק בחלמו ויספר עמו, וכדי להפליג במעלת החשק הנשיל המלך דוד ע"ה חשקו את ה' יתפלה לחשק הנאמא שהוא חשק גדול וחזק יותר מכל חשק נוסף והוא שאמר (מלאכי ב) למאה לך נפשי כמה לך נשרי בארץ זיה ועיף בלי מים, הספיל אמא בנשמו בחשק ה"י לנאמא הנאמא למים והוא בארץ מדבר ואומר כמה לך נשרי על פס שכל הנשפותיו נפלות וכל שאר עניניו הוא שוכח אינו זוכר כי אם המים, ולכן ספליג בדבריו ואמר בארץ זיה כי הנאמא הוא בארץ זיה הלא חשק הנאמא כפול והאליג עוד באמרו ועיף כי אלו לא היה עיף לא יבדל חשקו כל כך. והפליג עוד באמרו בלי מים כל' שאין לו עוד ספיה שיהיה לו מים שהרי בארץ זיה הוא ולכן חשק הנאמא צו ידנה ויסרון. ומרוב הפלגת מעלת החשק על מעלת האהבה אמר הכתוב (חברים לא) כי כי חשק ואחלטהו וגו' לא אמר כי כי אהב אלו כי כי חשק ולמדך הכתוב כי היודע אהבת שמו ית' הוא החושק הזוכה לאורך ימים לחיי השפ"כ. ומבואר שאין פיקר בוונת הכתוב באורך ימים של העוה"ז כי החושק הוא האדם המסתלק מכל מחשבות נוספות אינו מושג לאריכות ימים של העוה"ז ואין כל מחשבותיו אלא בעניני העוה"ז:

ועל המעלה הזאת של החשק נחיד ספר שה"ט שהחול יסקי מנסיקות טיבו, ודרשו ז"ל כל הכתובים קדם ושיר השירים קדם קדשים כי מכלית המצוקה מן האדם להדביק המחשבה בקדם הקדשים, והנה מלת נסיקה לשון דבקות כלשון (תשלי כד) שפחים יסק משיב וגו' כי המרגיל פלמו לדבר דברים נכוחים הוא דבק בצבלי המדום פעולות חס מוצא כי שפה לשון גבול כלשון על שפת הירדן. חלפת היסה מדגנת משה רבינו ע"ה שהיה מיתו נפיקס סבן דרשו ז"ל (דברים לד) וימת שם משה עבד ה' בארץ מואב ע"ה ה' מלמד שמת בנסיקה, ומלת נסיקה היא

היא דבקות החושק בחשוק ומסוך קץ הנפש נסדרת מן העוה"ז שלא בהרגש טעם מיחה ושלח ע"י כח סמטחית הוא מלאך המות . חו היטה מיחהו של רבינו הקדוש , ומזה לרשו חז"ל בכתובות (פ' י"ב דף כג ב) משמת ר' בקלה קדושה בלומד שאף הכהנים נחשטקו בקטורתו לפי שהיטה מיחהו בנשיקה ע"י שכינה שלא ע"י מלאך המות ולכך נחשטקו בו ולא נסמאו שאין הסומאה במה אלא מנד מלאך המות , ומפני זה תקנו הגאונים ז"ל לרחוץ הידים לכל הנבגשים צהאל המת כדי להטהר מן הסומאה היא אצל מי שמיחהו בנשיקה ע"י שכינה הרי גופו מקור ונשחתו ספורט, ואשרי מי שזוכה לאוחה מיחהו ולאומו פירוד שהוא הזוכה והשבע מטובו של הקב"ה שנה' (תהלים סה) אשרי הצמר ותקרב ישכון חזריך בשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך :

אורחים

ימצע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם (בראשית כח) . ידוע כי מדה הכנסת אורחים מדה עילית נפשית תהיה החסד שהיה מתדווקו על הקב"ה שהוא זן ומסרנו לכל בריו ואברהם אבינו היה ראש המחזיקים שנה' (בראשית יח) כי ידעו למען אשר יורה וגו' לעשות דקה ומשפט, והוא היה החסד ממלא מקום המדה היתה כי מלינו בירושלמי (בראשית ט) וישמר משמרתו מאי משמרתו אמרה מדה החסד כל ימי היות אברהם בעולם לא הארבעתי אני לעשות מלאכה שלי שהרי אברהם עומד שם במקומו ושומר משמרתו, ודרשו ז"ל כי אברהם היה מחזר אחר אורחים ומביאם לביתו , שכן אמרו בגדרש ארבעה פתחים היו בנינו על אברהם לארבע רוחות העולם וכל מי שנגשם בפחה זה יואל בפחה אחר כדי שלא יחביים מטני עוכרי דרכים ולא עוד אלא שהיה מחזר אחריהם וכן לקראתם שנה' (שם יח) וירא וירץ לקראתם , ולליו אמר הכתוב (מלי יא) יש משור ונוסף עוד . ולכך הודיענו הכתוב הוא כי אברהם היה זכיר במדה היו במקומו שהיה יושב שם והוא בחר שבע וביה זן ומשרנו עובדים ושנים זה שאמר וישע אשל ודרשו רז"ל אשל טפדיקון אכילה שחיה לוי . ובמדרש תהלים (ישעיה מא) מי העיר תמורה דק יקראו לרגלו ישיב היו אוחות העולם מלבא תחה השכינה ומי העיר אברהם שנחמד מי העיר ממזרה ולא האמר זה בלבד העיר אלא אף הדרקה היטה יטה והעירה וכינד העיר אוחה עבה שונק ומחה לו פתחים לכל רוח והיה מקבל העובדים והשנים שנה' וישע אשל אמר ר' זשיחא אכילה שכינה לוי הוי אומר דק יקראו לרגלו . ובמדרש סגמא וישע אשל ר' מחמיה אומר לוסיות אשל הן הן אוחיות אשל היה אדם גבנם אליו ואמר לו שאל כל מה שאתה מבקש ואני נותן לך ועשה שונק בפרשה דרכים . ודע כי מלא אשל בשמחה הוא אילן ולכך הזכיר בו לשון נשיעה . וכן בלשון רז"ל אשלי

רברצי, וכיוון כזה לומר בדרשו במלה אשל כי התגיל הכתוב המדה העלומה הזאת של הכנסת אורחים לאילן השיעה שיחה כי מן המדה הזאת שהיה אברהם מחזיק בה בבאר שבע נפש נפש נפש כשמים אילן שיעה לו פירות, וכן מלינו לשון נשיעה בשמים והוא שכתוב (ישעיה כח) לנשוע שמים ולישוד חרץ לא תמלא בכל המורה כולה לשון וישע כי הם שנים והם וישע אשל (בראשית ב) וישע ה' אלהים בן צפון לרמוז כי המחזיק בנשיעה המדה הזו זוכה לנן עין . וכך אמר במדרש חרי וישע בשפלה . וידוע כי המטה כן כדמיון האילנות ששופין פירות ופירותיהן חלקין ושרין במיחהו ועיקר האילן שהוא הקרן קיים קץ המורה יש בהן פירות בעוה"ז אצל עיקר השכר חינו אלא לעוה"ב . וזהו לפי דעתי ביאור הכתוב (משלי כז) נוזר תאנה יאכל פריה ושומר אדונו יזכר . יאמר כי הטעם הנוזר תאנה מלבד השכירות שטעל בשמירתו יש לו ריות אחר שהוא אוכל מן הפירות בכל יום ויום וכן שומר אדונו יזכר . כי יש מלכים שנהנים להוליך בניבתייהם שומרים מעדיהם ולא מפני שיפחדו כלל אלא דרך מורה ואימה מלכות . ויאמר כי זה שומר אדונו החשוב והגדול מלבד שהוא נוטל פרס פנים המלכות בשכר שמירתו עוד יש לו חושלת אחר שהכל יכבדוהו ויראו מפניו למורה המלך . ונשא שלמה ע"ה המשל הזה על מלוכה של תורה כי מי שנוזר אה המלות מלבד עיקר השכר שהוא שמור לו לעוה"ב יאכל פריה בעוה"ז, והזכיר לשון נוזר כי הוא לשון טפל על המורה שנה' (משלי ד) לבה כי היא חיך, וכתיב (שם כח) נוזר תורה בן מבין . ולמדנו כזה כי יש לקבל מלוכה של תורה פירות בעולם הזה והפירות חלקים זה מה כי יש לזה שכר אריות ימים וזה עושר וכבוד ולזה שכר פרי הכסן :

וכן מלינו שמחה הזאת של הכנסת אורחים שהפרי שלה והשכר בעוה"ז הם הבנים שכל הזכיר בה זוכה לבנים שכן מלינו באברהם כי מתחלה היה עץ יבש בלא בנים ואחר שנשע נשיעה זו שהמשילה הכתוב לעץ זכה לבנים ולכך מראה לו הקב"ה במקום חילנות זהו במקום חילוני ממרח ושם בישרו המלאך שיטוב עץ למ ויהיה לו בן . וכן מלינו בשוגמים שקבלה אה אלישע וערכה לו משה ושלחן וכסא וכמורה בעין שכתוב (מ"ב ד) נעשה נא עליה קיר קסבה וגמים לו שם משה ושלחן וכסא ומורה . אשה השוכה ומחמיה היטה וכענין שכתוב (שם) ובה אשה גדולה כלומר חשובה והיו כל דברים בחכמה ובסדר הראוי , כי הקדימה משה לשולחן כי דרך העף הבא מן הדרך שרונה לשב על המטה ולנות ייטה מן האכילה . ופל כן הזכיר משה המלה ואח"כ שלחן ואח"כ כסא וכסא השמש ידליקו גרות . ובמדרש פירקא קמא (דף יג) נעשה נא עליה קיר קסבה רב ושמואל חד אמר עליה שרונה היטה וקרויה וחד אמר אכסדרה גדולה היטה וחלקיה לשנים בשלחן למאן דאמר אכסדרה היינו דכתיב קיר אלה למאן דאמר עליה מאי קיר שחרה

שאין לו טהרה אינו מטמא. ומה"ט לא מטמא עכו"ם בשום עומאה וזה פשוט. ודברי מהר"ם נכונים. וא"כ אין רא"י מהא:

טו) עוֹד כחב בסי' קנ"ב רא"י מגי' ר"ח בע"ז (ל"ט). קבר נונא לפי גי' ר"ח ומכריע שם בגי' ר"ח דאי' בגי' רש"י הי"ל קבר סתם כיון דכונן מטמאין. וזה הוכחה קלושה מאוד דקבר סתם לא הוה ידעינן מה רבוש' ולא היינו יודעין דקבר עכו"ם קאי:

טז) אך אם באלו למנין. הנה רמב"ם [טו"ח פ"א י"ג] וס' יראים [שכ"ג, דף קפ"ג] ורמב"ן בזה"ל ורשב"א בחי' [יבמ"ח ט"א] ובחשו' סימן פ"ג והגמק"י בשם הר"ן פ' המקבל מקולים. וכן משמעות החי' מלוא ש"ג. ולעומת זה ר"ח וסמ"ג ומהר"ם אוקרים והמתירים רוב. ובחשו' יבמות (ס"א). דאין הלכה כר"ש דרשב"ג פליג עלייהו דמתן בטהרות [פ"ח מ"ז] במדורת הכיסים [ורמב"ם פ"י דהתם משום ארץ עמים] ויפרק המקבל [ב"מ קד"ג] בעובדא דל"י דהשיב לרבה בר אבא כרשב"י דטרי מדחי ל"י ושיקר טעם שמתך על רוב ארונות שיש בהם פותח טפח. ירגיל הי' לדחות כחו כשהי' קובר את רע"ק יא"ל לאו כהן מר והשיב ח"ו שיש טומאה בצדיקים ושיקר טעמא שהי' מה רובו מלכות. ומה שהחליטו חוס' דהשונה שאין טומאה בצדיקים הוא דחיי עולה בזכרונ' שהוא מהא דאנשים אשר היו טמאים לנפש אדם נשאי ארונ' של יופי. כמדומה לי שראיתי בן בלחה מקום בחוס'. וכן מלאמי כחשו' מהר"ל סימן ק"ג. ובאמת שקשה לקבל דברים אלו. דמה הי' לא"י להסחיר זה. בפרט לחם מכסול. כי הוא מודה דהלכה כר"ש. והרשב"א ביבמות דוחה כנ"ל:

יז) ור"י הי' נראה להשוות הא דטשאי ארונ' של יוסף גס הא דאין טומאה בצדיקים והוא. דהנה טעם טומאת מח כחב רמב"ן [פר' מקל] משום דאדם מח צעטיו של נפש. וכמ"ש רח"ו ו"ל בגי' טיפי מרה שזרק מה"מ מטמאים הגוף ואינו מולאת הנשמה מנוח לכף רגלה ויאלת ומכאן טומאת מח. אך זה כחם. אך בנהרג שאינו מח ע"י מה"מ כמ"ש בזה"ל ח"א קיד' נטעם עגלה ערופה. ע"כ נראה לרוב לטעם הזה"ק משום דבמאנא דקודשא בעיין לאתחברא. ובטעם הזה"ק הוא שמהלקים שבצדיקים אין טעם זה יען הם קדשי הגוף בקדושת עצמו ואינו מלאך דקודשא לרוב רק הגוף עצמו קודש ואין הפליטות יכולים להתאחו בהם. אבל מח מעצמו כל שאינו מהמחיים בנשיקה ומח ע"י מה"מ במפירש בפרק ואלו מגלחין [וש"ק מ]. שאפי' האמוראים הגדולים הי' מיתתן ע"י מה"מ מטמא ע"י הגי' טיפין. וע"כ דוקא רע"ק שנהרג בידי אדם הוא טמא אלי' שאין טומאה בצדיקים. אבל יוסף שמת מעצמו שפיר קאמר בגמ' נשאי ארונ' של יוסף הי'. [פ"ע להלן פר' פסע ב"ז-יז]:

יח) ובפרק הבא על יבמות [פ"א]. חיי רשב"י קברי נכרים אין מטמאין באהל. ומקשה מדכחיד במלחמה מדין כל הורג נפש וכל הנוגע בחלל החטא. משום דלמא איקטיל חד

דכיון שנסחרה אחר המרצחו שלא להאמינה עוד. וגזה"כ זה אינו אלא לעבור בטעם אבל בעלמא חשיב ודאי גמור. ויבירו פסחים סוף פרק האשה [פסחים ט"ג] פליגי ר' הושעיא ור' יוחנן בספק טומאה ברה"י אם הנזיר מגלה עליו וק"ל כר' הושעיא רבי' דר' יוחנן דהנזיר מגלה דכה"ג פליגי שם גבי ק"פ אם לבד שנטמאו בספק רה"י דר' הושעיא סיבר יעשו כולם בטומאה יפסק הרמב"ם כוח"י. וכחב הכ"מ משום דרבי' דר' יוחנן הוה ואודא לה הימר של ס"ס אם הי' הכהן ברה"י וא"ל להחיר למעשה לחמאין:

יב) וב"ש עוד מדברי הש"ך דעומאה הנמסח מציה לית ע"י פתח לא היה אלא מדרבנן. כבר השיב עליו המג"א בצדדים נכונים. ומ"ש שהשבו"י ישב דברי הש"ך עיינתי בדבריו ואין לי זהם שום הנה. בפרט מ"ש שאם הביט פתוח לחון והמת מונח בחון הביט הביט עצמו טהור ואין פ"י לדברים אלו. ובטור וכו"י לא כחבו רק שעה"ג הביט טהור דאינו כקבר סתום. ומה יוסיטנו זה. והם פתח מציה שהמת מונח בחו"ר לחתם הגבין או שפתוח לביט אחר ומציה אחר לחתם הגבין הרי פתח הגבין מטמא מה"מ. וכשפתוח מציה שהמת בו לחתם הגבין הרי הביט טמא מה"מ וכשהביט שהמת בו סתום רק שנאמר סוף עומאה ללאת בזה יש פלוגתא. אולי יודע כ"ח מה השבו"י אומר ימהול לכתוב לי. ואשר כחב כ"ח שכן משמע ברש"ל פ"ו דיבמות אטו רש"ל שיפי תלי' לי בשם שלא נפתח על הש"ך מחמת ק"י ערומית שטען המג"א בן לא נפתח על רש"ל. אך באמת אין מרש"ל רא"י ד"ל דקאי בשהפתח שהמת מונח בחו"ר סתום וס"ל דסוף טומאה ללאת מדרבנן:

יג) ובעיקר דין קברי כוחים אם הלכה כר"ש. מ"ש כ"ח מחשב"ן [פ"ג ס"י שבינו שבי' המנהג להקל אין מזה רא"י כי נהרא נהרא ופשוט. הוא הי' ממקומות שהי' שם פוסקים המקילין. ואנחנו בני אשכנז. הי' שוכנים תוס' ורא"ש. והפנים מאירות ח"כ ס"ס י"ד הביא רא"י ממחמי' דנגעים [ה"ג] הכל מטמאין בנגעים חוץ מן העכו"ם. וע"כ היינו משום ללא מקרי אדם. ואמת שהשו"ע רפ"ב דנגעים כחב טעם זה. ורשב"ג הקשה על מהר"ם שפי' משום דבפרק בהר"א דנזיר [פ"א] ממעט לגוי מכל טומאה. והקשה עליו חו"ט דהתם לא ממעט אלא מטומאת מח:

יד) והנה חוס' חזבו שם דנחמעט גוי מטבילה דאיחקה לזוהא. ויודאי הכונה משאר טומאות. דלטומאת מח לא נריך קרא כיון דליתא בהזאה איך יעבול ובעבילה בלא הזאה אינו מועיל בטומאת מח. ועוד דהא מקרא דאשר ע"מא ולא יחטאו ילפי' דאינו כלל בטומאת מח. רק שאינו בר טבילה בשום מקום. וא"כ בנגעים דכחיד טבילה וכל שאינו בטבילה אינו בטומאה כיון שכחב רש"י פלגי עירובין [ק"ג] ככלי חרס שאינו נעשה אב הטומאה משום דכחיד וחסאו כ"י כל שיש לו טהרה בטבילה מטמא. וה"י בנגעים דכחיד ודחן כל שיש לו טהרה ברחינה מטמא אבל עכו"ם

סוגיית הדרף

אבני

הלכות טומאת בהן שו"ת סימן תסו

גזר

שמו

מישראל. ורצון לא נפקד ממנו אש. ורש"י לא נפקד לדבר עזיבה. רבינו אמר נהי דלמעט מאהל ממגע ומשא מי לימעט. וקשה לכוונא דמוקים רבינו לרש"י גב צמגע ומשא לא מטמא. א"כ למה אמר רש"י אין מטמאין באהל כיון שגם צמגע ומשא נמי לא מטמא:

[וי"ד ס"י ע"ג]. ולפמ"ש יחא דהנה ענין טומאת גוסס הוא משום שהוא החחלה המיתה והתחיל טיפת המה"מ וזה הוא בגוסס בידי שמים ששייך טעם הרש"י ז"ל שהטומאה הוא מלך טיפת המה"מ. אבל בגוסס בידי אדם שאינו ע"י מה"מ כמבואר בזה"ק הג"ל וע"כ הטומאה הוא מלך טעם הזוהר דשנסחלק הקדושה שורה הטומאה [ואף צגוי מוכרסין לומר שיש בו קצת קדושה כיון שהיינו צו מצוות לענין שיחול עלי טומאה לענין מגע ומשא] וזה אינו בגוסס כיון שעדיין לא נסתלק הקדושה. וממילא בגוסס בידי אדם דלימא לשני העעמים שפיר בהן מותר ליגע:

יט) אף לפי האמור יתיישב. דהנה בזה"ק בפסוק לנפש לא יטמא כמה דלוקימנא דגופא בלא רוח מסאבא הוא ופרי עלי רוח מסאבא דהא מילובתא דרוח מסאבא לגבי גופייהו דישאל בגין דאתרחק מימיהו רוח קדישא ובמנה דקדישא אחין לאיחברא. משמעות הדברים דוקא בישאל יש טעם שהחזונים מחזורים להדבק בקדושה. לפי"ז ז"ל הא דגוים מטמאים אף דאזיל טעם זה מ"מ מטמאים הג' טיפין של מה"מ כטעם הרש"י דזהו אין הכדל בין גוי לישאל. אך שמעט זה אינו מטמא באהל רק משום שחפצים להדבק בכל קודש כמ"ש באוה"מ פ' חקת ח"ל אדם מישראל שמת להיותו מלך קדושה המתוקה והעריבה יתקבלו הקליפות לאין קץ ול"ה יטמא באהל ואפי"ן אף בחיס כו' ואחת פתוחה להצדקה כו'. וע"כ טעם דברי רש"י שאין נכרי מטמא באהל דבישראל צמחי קדישא בעי לאחברא מוקצנים לאין קץ ומתמלא מהם כל האהל. אבל גוי שאין בו טעם זה משום הטיפין של מה"מ אינו מטמא רק צמגע ומשא:

כ) וז"ל עוד תירוק מרווח והוא שחלמי למהר"ל בדרוש אחד שהספיד לגדיל אחד ושם אמר טעם בטומאת מח מאחר שמת נכדל מעוה"ז הנוגע בו נטמא דומיא דס"מ גזרו עליו שיטמא ואף שהס"מ קודש. אך הוא הנוגעת שהנוגע בדבר שאינו שייך לו מגיע אליו בעלמותרו טומאה [ואין ספרו עתה תח"י לענין צו ויש לבאר הדברים יותר כי בזה"ק שלח כי לולא הטא אדה"ר ה"י הגוף עולה עם הנשמה לעולם העליון ומחמת האסא נשאר הגוף בעוה"ז. והנה החטא מקרה ובעלם לאוי הגוף לעולם ג"כ לעולם העליון בשעה שמת ע"כ שייך לעולם העליון והנוגע בו נטמא. וכן נראה כוונת הילקוטו פ' חקת עפסוק הנוגע במה שגם ספרי וט"א. נוגע במה טמא ואין מה עצמו טמא. והנה לא יחלוק מהר"ל ז"ל על הזוה"ק שיש טומאה במה עצמו שהחלוצים מהדברים צמחא קדישא. אך שיש עוד טעם זה דמת נכדל ושכשים פנים לזוהרה. והנה כשה"י קובר את רע"ק ששאל לאל"ה לאו בהן מר. לפי טעם מהר"ל לא ה"י אסור וטומאה באל"ה שאל"ה עצמו מעולם העליון ופליק לעילא ויחית לתתא ומה מקופ לימר לאל"ה שנגיעה במה שמעולם עליון מגיע טומאה אליו. דזה לא שייך אל"ה באל"ה שמעוה"ז. לא באל"ה שהוא עצמו מעולם העליון. אך מטעם הזוהר ורמב"ן ז"ל שיש טומאה במה עצמו. וע"ז השיב אל"ה ח"ו סיה"י טומאה בצדיקים. בשלמא שאר בני אדם מיטמאים כשנוגעים במה צדיקים מטעם מהר"ל שנגע במה שמעולם עליון שאינו שייך אל"ה האדם אך באל"ה לא שייך זה כלל. והוא כפתור ופרח:

כ) וזמ"ל הדבר נשמע דמי שנהרג בידי אדם אינו מטמא כלל דבזה ליכא טיפי מה"מ. בשלמא ישראל הרוב משום דצמחא קדישא בעיין לאחברא. וכן הרוב לרצון דמטמא באוה"ל גם הגוי השיב מאנה דקדישא שמהוי צבע מצות. ואף אם אינו מקיים דימה לישראל מומר שמטמא באהל. אבל לרש"י דס"ל אינו מטמא באהל דלא חשיב מאנה דקדישא ואין גוי מטמא רק משום הטיפין. ממילא גוי הרוב אינו מטמא כלל. זה הוקשה להגמ' הא כתיב וכל נוגע בחלל חתטאו דצמלחמת מדין דהריגים ה"י אף צמגע ומשא לא יטמא לרש"י. והי"ך להך דלמא איקטיל חד מישראל. ורבינו חידש ואמר דמגע ומשא לא אמעטו כלל ויש בהם טעם דצמחא קדישא אחין לאחברא ג"כ ויחברבים בגופו ממש אבל לא שחוקצו בכל האהל. דוקא בישאל שבו הקדושה מתקבצים באהל ג"כ. אבל צגוי שמעט הקדושה שה"י בו מחלוצים רק בגופו ממש. ח"כ צפ"י הסוגיא:

כ) וז"ל להקדים הלא ידוע שאל"ה בשעה שעולה לעולם העליון הוא נפשט מגופו ומניחו בגלגל חמה וא"כ אין גופו עולה לעולם העליון ושפיר נאמר שלא יגע גוף אל"ה שמתלבש בו בעוה"ז במה ששייך לעולם עליון. לימא שכבר כתבתי דמה שגוף המת שייך לעולם עליון היינו משום שלולא החטא ה"י הגוף ג"כ עולה. ובאוה"מ פ' חקת בפסוק ומצמות הביא כתב כי לולא החטא שה"י בשעת מיתה עולה גוף ונפש. ה"י מניח את גופו בגלגל חמה כאל"ה. נמצא שגוף המת אף לולא החטא אינו שייך לעולם העליון וימר מגופו של אל"ה שמתלבש בו בעוה"ז ואי אפשר שיטמא אל"ה צנגיעתו במה מטעם מהר"ל ז"ל:

כ) ור"מ להפנים מאירות ח"כ ס"ד רוצה לפסוק דקברי גוים אינם מטמאים גם במשא מסוגיא דיבמות ההוא דק"ל כחמתא דסוגיא דלא כרבינא. ולדידי מעולם לא ה"י אדם מסופק בזה. נמצא מסוגיא זו ראי' גמורה דנהרגים אין מתמא ע"י מה"מ כלל ינסון הדיורן שכתבתי על קו' הסופ':

כ) וז"ל הגיע לידי ה"י ממהר"ל ז"ל עקרא זכר צדיק ומוכח בדבריו שכוונתו עפ"י הזוה"ק שלח הנ"ל שהוא כתב שהנפש היולא מן המת נכדל מעוה"ז. וקשה וכי צנפס הוא נוגע.

כ) ור"מ נתיישב לי דברי הר"ש הוצא שנת"ק (נזיר ד"ג) דהא דאיתא בנזיר (מ"ג) דשן אסור בגוסס הוא דוקא בגוסס בידי שמים ולא בגוסס בידי אדם. וקשה הא מפנהדרין (ע"מ). מוכח להיפוך וכבר נתקשה בזה החת"ס

כל שכן, ואקשינן האנין מת מצוה הוא והא תניא איזה מת מצוה כל שאין לו קוברים קורא לאחרים ואחרים עונים אותו שמשתדל לקבורו ע"י קרובים ובני משפחה, ומפרקינן כיון דאזיל באורחא כמי שאין לו קוברים דמי, שאין בני השיירא מתעסקין באביו והוא יושב ובטל, דאלמא אפילו כמת שיש לו קוברים כשאין שם מי שיתעסק בקבורתו, מת מצוה חשיב ליטמא אפילו כהן ונוזר. וכי תימא דאי אפילו באיניש דלא נזיר הוא מאי (היא) [האין] דאמרינן עלה אמרת לא יטמא, דהא איניש דעלמא ליבא לא יטמא ארובה מצות עשה ליטמא לקרובים כדנפקא לן מלה יטמא. וי"ל דהיינו דמהדרין דכיון דטומאת קרובים עשה גרידא ועשה דמילה ופסח יש בו כרת דעשה שיש בו כרת חמיר דהוי עשה גרידא, וזיינו דנקט מילה ופסח דאילו עשה דעלמא גרידא עשה דטומאת קרובים דהוי ליה¹⁴, כדאמרינן (חולין קמ"א ע"א) בשלוח הקן¹⁵ עשה ולא תעשה עבר הכי עשה גרידא עשה דטהרת מצורע משום שלום ביתו. והשתא שפיר מקשינן מההיא מתני' דקתני דכהן או איש דלא נזיר, שאם היה הולך לשחוט את פסחו דלא יטמא לקרובים ולמה טמאהו חביריו ליוסף כהן, דהא דאי [אורי] עשה דפסח שיש בו צד כרת ודחי טומאת קרובים אפילו קודם הצות:

פסח¹⁶ ומילה וציצית וכלאים. וכן פירש רש"י ז"ל בברכות (כ" ע"א) ועיקר.

ודין מת מצוה (וסנהדרין) [ביבמות פ"ט ע"ב] ובזיר (מ"ז ע"ב), דתניא איזהו מת מצוה כל שאין לו קוברין ישראל לא קרובים ולא רחוקים, כגון שמצאו בדרך או בעיר של גרים שאין לו קוברים לזה, [לא] ילך ויניחו אפילו הולך לעד להביא לו קוברים, [אלא] יטמא הוא עצמו ויקברנו, ואפילו כהן גדול ונוזר והולך לשחוט את פסחו או למול את בנו. אבל אם היו ישראלים קרובים או רחוקים למת מצוה שכהן (היה) [ה]מוצא קורא אותם ועונים ובאים לקבורו, אין זה מת מצוה שיטמא לו כהן, אלא קורא לאחרים וקוברים אותו, אבל לא יזוז משם עד שיבואו. וכן בדין שלא התיר הכתוב טמאה זו אלא מפני כבוד הבריות (ד)כיון שאין לו קוברין כלל, [וזה] הרי כבודו עמו. וכן מפורש בירושלמי (מ"ד פ"ז ה"א), איזהו מת מצוה כל שהוא צונח ואין בני אדם באים, באו אנשים מרשך ירדו, היינו עד כדי נושאי המטה והלופיהן, דהא דתימא בשאין צריכין, אבל צריכין [לן] לא בדא [הדא] דתימא באין מכירין אותו אבל אם מכירין אותו לא בדא, כלומר שאם היו מכירים מת מצוה וצריכין [לשקודי] [לשפורין] וכיוצא בו לפי כבודו, ואין לו כל צורכו וזולתו, מטמא לו. עוד אמרו שאין כבודו לכן, [אבל] אם היה כבודו לכן לא בדא, והנשיא כבודו לכן, כלומר שאדם חשוב ביותר כגון הנשיא וכיוצא בו אדם גדול שאין לו שיעור בקבורה וכבודו [לכל] [בכלל] אדם שיטמאו לו הכל כיון דהוא צריך לכך קוברין אותו בכתנים וכל אדם, ולא עוד [אלא] שהתירו אצל נשיא וכיוצא בו שאפילו יש לו קוברין [וקוברין] [וקרובין] בעיר, התירו שיטמאו לו הכל, שאין כבוד [אנשיא] [הנשיא] בירושלים וקרובין לו לבר אלא בכל אדם. וזה ששאלו מהו שיטמא כהן לנשיא, כד דמך ר' יהודה הנשיא הכריז ר' ינאי ואמר אין כהונה היום. ובגמרא דילין בכתובות (ק"ז ע"ב) אותו היום שמת רבי בטלה כהונה, ובפסחים (ע"ג ע"ב) כגון שמת נשיא ואטמו ליה רוב ציבור. וזה ראייה שאין הטעם מפני שאין הצדיקים מטמאים (דהא אליהו) [והא דאליהו]¹⁷ דקאמר ליה, דחיה בעלמא, אבל טעמא משום דעשאוהו כמת מצוה וכן מפורש בירושלמי (ברכות פ"ג ה"א, נזיר שם). ובתלמוד אצל רבו שאלו מטמא ליה משום כבודו כשיש לו קוברין כעין שמטמאין הכל לנשיא ולא איפשיטא, הילכך לתומרא [אזלינן] דאסורא דאורייתא הוא.

בעי רבא מקרא מגילה ופת מצוה הי מנייתו עדיף כתר דבעיא דהר פשטה מת מצוה עדיף דאמר טר גדול כבוד הבריות שרוחה את לא תעשה שבתורת. פירוש משא"כ במקרא מגילה שאפילו תימא דחיי עבודה לגמרי, לא תעשה מיהא לא דחי. (דהא) [והא דחין] לא תעשה שבתורה פרישנא בברכות (יש ע"ב) דהיינו כשבו ואל תעשה כגון לאו דלא תוכל להתעלם גבי אבדה וזקן ואינה לפי כבודו א"נ לאו דלא תסור דרבנן, ואפילו כלבוש כלאים דרבנן דאיכא עקירת לאו בידיים, אבל לעקור בידיים לאו של תורה לא, שאם היה כלאים של תורה פושטו ואפילו בשוק, ואקשינן [התם] מהא דתניא ולאחותו מה ת"ל וכי עד מטמא למת מצוה. פירוש והא הכא דחיי מת מצוה שחיתת פסח ומילת בנו דהוי מדאורייתא, ופרקינן שאני התם דכתיב [ולאחותו]. ואקשינן וליגמור מינה, ופרקינן שב ואל תעשה שאני, כלומר כי מפני כבוד המת יושב ואינו שוחט את פסחו ואינו מל את בנו, אבל אינו עושה בידיים עבירה כגון זה ששובש כלאים של תורה. וקשיא להו לרבנן ז"ל טובא כהן ונוזר דמטמו למת מצוה ועקר לאו דלא יטמא משום כבוד הבריות דמת מצוה (נראה) [כדאיתא] בהא מתני' בהדיא. י"ל דההוא לא חשיבא (דחייב) [דחיה], אלא דמעולם לא חל ולא נאמר לעולם לאו דלא יטמא למת מצוה כשם שלא נאמר ככהן בטומאת קרובים, דאין חשוב דחיה אלא כשיש מקום לעשה להתקיים בלא עקירת לאו וכי איכא לאו נמי דחי (ואפילו דחי ליה) [כגון]

[וקשה דהא] גבי כהן לאשתו קטנה שאין נישואיה מן התורה אמרינן ביבמות פרק האשה רבה (פ"ט ע"ב) שמטמא לה שעשאוהו כמת מצוה, ואקשינן (מתני') מדתניא קורא ואחרים עונים אותו, [משמע דקאין] על האיש העומד למות שקורא ואין לו קרובים עונים אותו ואפילו יש אחרים (שטפלו) [שטיפלו] לו כדברי קצת רבנן, (דהא) [ואנא] פרישנא דכהן קורא קאמר. אלא התם

הערת כד ליהב

¹⁴ בשלוח הקן דהוי עשה ולא תעשה ואם עבר ושקלה דלא הוי אלא עשה גרידא לידחיה אותה עשה דטהרת מצורע כו' [כצ"ל] וע"ש: (א) ילקוט משלי ט' פסוק בנחה ביהו ע"ש. וע"ע רוס' ב"מ דף ק"ד ע"א ר"ה (ובמכותא) ומהו:

¹⁴ משום גדול כבוד הבריות: ¹⁵ ר"ל כגון פסח ומילה דדחו שבת כדאמרינן בפסחים ס"ט ע"ב. וע"י תוס' ברכות כ" ע"א ר"ה שב ואל תעשה:

סוגיית הדרף

הדרב"ז (ט"ז)

שופטים. הלכות אבל פ"ג

בספ משנה ע"א 141

ולמה לוקח ההומקסוס מירד דכ"ג נשפים הוא לפרוש גג השדה ו"ל שהמרו בו נשפים לפרוש המעשיה ולפי זה נגזר לומר דלוקומחא דעיל כשהוא גוסס בשמימי טכנא לבס מה הגוסס יסתיי בו כשנכנס אל המנוח שהרי זה גוסס ומתי ימנע יתפש דמשיה כהה ריבא עד שמת המנוח ולא כהה עד שמת הגוסס למהו כל משיפיה מיתהו שכלל היה קרוד להקבל מה כשנכנס זה שם ועי"ל דכשנכנס כההל המו

משיב וי"ש בחבורין וטומאה טיבה נמי לא מייחייב אלא היכא דאפי' בנה אמת:

אף על הביאה: ח' כהן שפגע במה מצוה בדרך הרי זה מטמא לו. אפילו כהן גדול חייב להטמא לו ולקבורו. ואיזהו מה מצוה. אחד מישראל שהיה מושלך בדרך ואין לו קוברין. דבר זה הלכה לפי הקבלה.

במה דברים אמורים בשהיה כהן לברו ואין עמו אחר ואפילו קרא שם בדרך ואין לו עונה. אבל אם כשיקרא אחרים עונים אותו אין זה מה מצוה אלא יקרא לאחרים ויבאו ויעסקו בו: ה' היו כהן ונזיר מהלכין בדרך ופגעו במת מצוה. יתעסק בו הנזיר לפי שאין קדושתו קדושת עולם ואל יטמא בו כהן אע"פ שהוא כהן הרויט. היה כהן גדול וכהן הרויט יטמא ההרויט וכל הקודים את חבורו במעלה מתאחר במוטאה. וסגן עם משוח מלחמה שפגעו במת מצוה יטמא משוח מלחמה ואל יטמא הסגן: י' נשיא שמת הכל וגומטמאין לו אפילו בהנים עשאוהו כמת מצוה לכל מפני שהכל א קריד קיי ע"ד ספ"ג סמ"ג לחין ל"ו:

הוא הדין בכהן ונזיר וכו'. שם נמשך פלוגתא וספק בהנמיס שאמרו יטמא מיד שאין קדושתו קדושת עולם ואל יטמא כהן טקדושתו קדושת עולם וספי' היה מיד כן הענין ומיזמו מידו עולם יטמא מיד ואל יטמא כהן על ידי קדושתו עולם מלפניו אבל מיד קדושתו של קדושה וכל הקודים במעלה וכו'. כל זה מובא שם: וכן עם משוח מלחמה וכו'. שם נשיא ונשפטה כדמעת חין בין משוח לכהן אלא שם היו מהלכין בדרך והלאו מה מצוה יטמא משוח מלחמה ואל יטמא סגן והקדושה הספ' להסתיי משוח מלחמה שד"ק וענין טומאה כגן עדיך שם ארבע פקול כ"ג זה נכנס ונשמת תחתיו:

ב' הדין בכהן שמת מצוה וכו' אפילו כ"ג חייב להטמא לו לקברו. ר"ס ספ"ג ותיק (דף מ"ו). ובגמרא יליף לה מקרא: ומה שכתב ואי חזו מת מצוה אחר משראה שדחה מושלך בדרך וכו' כ"ג א בשרה כהן לברו וכו'. כפי הלכה רבה (דף פ"ט). ומה שכתב וכו' זה דלבה מפי הקבלה:

ג' הדין בכהן וכו' וכו'. משה נפ"ח ע"ד (דף מ"ו). פלוגתא וספק כממס: ומה שכתב חז"ל ב"ד ובין הרויט וכו'. שם וי"ש וק"ג עם משוח מלחמה וכו'. שם נשיא דלפ"ט:

ד נשיא שמת חבל טיטמאין לו אפי' בהנים וכו'. נשפטה כדמעת חלו דברים (דף ע"ו). כדמעת ספק כ"ג מהו יטמאין [ספ"ג] לכבוד הנשיא כד דמק רבי יודן נשיאה וכו' אפי' רבי

ב' הדין בכהן וכו' וכו'. משה נפ"ח ע"ד (דף מ"ו). פלוגתא וספק כממס: ומה שכתב חז"ל ב"ד ובין הרויט וכו'. שם וי"ש וק"ג עם משוח מלחמה וכו'. שם נשיא דלפ"ט:

ה' נשיא שמת חבל טיטמאין לו אפי' בהנים וכו'. נשפטה כדמעת חלו דברים (דף ע"ו). כדמעת ספק כ"ג מהו יטמאין [ספ"ג] לכבוד הנשיא כד דמק רבי יודן נשיאה וכו' אפי' רבי

ב' הדין בכהן וכו' וכו'. משה נפ"ח ע"ד (דף מ"ו). פלוגתא וספק כממס: ומה שכתב חז"ל ב"ד ובין הרויט וכו'. שם וי"ש וק"ג עם משוח מלחמה וכו'. שם נשיא דלפ"ט:

ג' הדין בכהן וכו' וכו'. משה נפ"ח ע"ד (דף מ"ו). פלוגתא וספק כממס: ומה שכתב חז"ל ב"ד ובין הרויט וכו'. שם וי"ש וק"ג עם משוח מלחמה וכו'. שם נשיא דלפ"ט:

ד נשיא שמת חבל טיטמאין לו אפי' בהנים וכו'. נשפטה כדמעת חלו דברים (דף ע"ו). כדמעת ספק כ"ג מהו יטמאין [ספ"ג] לכבוד הנשיא כד דמק רבי יודן נשיאה וכו' אפי' רבי

ה' נשיא שמת חבל טיטמאין לו אפי' בהנים וכו'. נשפטה כדמעת חלו דברים (דף ע"ו). כדמעת ספק כ"ג מהו יטמאין [ספ"ג] לכבוד הנשיא כד דמק רבי יודן נשיאה וכו' אפי' רבי

ב' הדין בכהן וכו' וכו'. משה נפ"ח ע"ד (דף מ"ו). פלוגתא וספק כממס: ומה שכתב חז"ל ב"ד ובין הרויט וכו'. שם וי"ש וק"ג עם משוח מלחמה וכו'. שם נשיא דלפ"ט:

ג' הדין בכהן וכו' וכו'. משה נפ"ח ע"ד (דף מ"ו). פלוגתא וספק כממס: ומה שכתב חז"ל ב"ד ובין הרויט וכו'. שם וי"ש וק"ג עם משוח מלחמה וכו'. שם נשיא דלפ"ט:

ד נשיא שמת חבל טיטמאין לו אפי' בהנים וכו'. נשפטה כדמעת חלו דברים (דף ע"ו). כדמעת ספק כ"ג מהו יטמאין [ספ"ג] לכבוד הנשיא כד דמק רבי יודן נשיאה וכו' אפי' רבי

ה' נשיא שמת חבל טיטמאין לו אפי' בהנים וכו'. נשפטה כדמעת חלו דברים (דף ע"ו). כדמעת ספק כ"ג מהו יטמאין [ספ"ג] לכבוד הנשיא כד דמק רבי יודן נשיאה וכו' אפי' רבי

ב' הדין בכהן וכו' וכו'. משה נפ"ח ע"ד (דף מ"ו). פלוגתא וספק כממס: ומה שכתב חז"ל ב"ד ובין הרויט וכו'. שם וי"ש וק"ג עם משוח מלחמה וכו'. שם נשיא דלפ"ט:

ג' הדין בכהן וכו' וכו'. משה נפ"ח ע"ד (דף מ"ו). פלוגתא וספק כממס: ומה שכתב חז"ל ב"ד ובין הרויט וכו'. שם וי"ש וק"ג עם משוח מלחמה וכו'. שם נשיא דלפ"ט:

ד נשיא שמת חבל טיטמאין לו אפי' בהנים וכו'. נשפטה כדמעת חלו דברים (דף ע"ו). כדמעת ספק כ"ג מהו יטמאין [ספ"ג] לכבוד הנשיא כד דמק רבי יודן נשיאה וכו' אפי' רבי

ה' נשיא שמת חבל טיטמאין לו אפי' בהנים וכו'. נשפטה כדמעת חלו דברים (דף ע"ו). כדמעת ספק כ"ג מהו יטמאין [ספ"ג] לכבוד הנשיא כד דמק רבי יודן נשיאה וכו' אפי' רבי

בחיבורין והארו בו לוקח וכן דעת רוב השוקקים ושמת דמאני ומי הכי משמע היה מטמא למתים כל היום אילו שייב אלא אמת אמרו לו אל תטמא אל תטמא מיד על כל אמת ואמת וימקמיין לה בטומאה שלא בחיבורין וכבר העמיק בעל מגיל ע"ו דברי הרמב"ן י"ל ע"ש:

ה' הדין בכהן שפגע במת מצוה וכו'. פרק הכהן וכו' ר"ק לה מלאכי לאחי אלו מטמא אבל תעמל הוא למת מצוה דאי לאחי מתם לא איתרין דמקל יסומר אמי דכמייבנה לבי' כי' הו' נזיר מתימל למת מצוה כדכין דשרא רחמנה ה' לאו לגבי מה מצוה מנה לו י' מ' ומה לו מרי אלו: כ"ג א בשרה כהן לברו וכו'. הכי אמרין בגמ' אהרן מ' מצוה שאין לו קוברין כל קדמי יצאה דעני ליה ופירש רבינו כל שמתה קורא וכן לו ענה ונזיר הוא:

ב' הדין בכהן ונזיר וכו'. שם נמשך פלוגתא וספק בהנמיס שאמרו יטמא מיד שאין קדושתו קדושת עולם ואל יטמא כהן טקדושתו קדושת עולם וספי' היה מיד כן הענין ומיזמו מידו עולם יטמא מיד ואל יטמא כהן על ידי קדושתו עולם מלפניו אבל מיד קדושתו של קדושה וכל הקודים במעלה וכו'. כל זה מובא שם: וכן עם משוח מלחמה וכו'. שם נשיא ונשפטה כדמעת חין בין משוח לכהן אלא שם היו מהלכין בדרך והלאו מה מצוה יטמא משוח מלחמה ואל יטמא סגן והקדושה הספ' להסתיי משוח מלחמה שד"ק וענין טומאה כגן עדיך שם ארבע פקול כ"ג זה נכנס ונשמת תחתיו:

ג' הדין בכהן וכו' וכו'. משה נפ"ח ע"ד (דף מ"ו). פלוגתא וספק כממס: ומה שכתב חז"ל ב"ד ובין הרויט וכו'. שם וי"ש וק"ג עם משוח מלחמה וכו'. שם נשיא דלפ"ט:

ד נשיא שמת חבל טיטמאין לו אפי' בהנים וכו'. נשפטה כדמעת חלו דברים (דף ע"ו). כדמעת ספק כ"ג מהו יטמאין [ספ"ג] לכבוד הנשיא כד דמק רבי יודן נשיאה וכו' אפי' רבי

ה' נשיא שמת חבל טיטמאין לו אפי' בהנים וכו'. נשפטה כדמעת חלו דברים (דף ע"ו). כדמעת ספק כ"ג מהו יטמאין [ספ"ג] לכבוד הנשיא כד דמק רבי יודן נשיאה וכו' אפי' רבי

ב' הדין בכהן וכו' וכו'. משה נפ"ח ע"ד (דף מ"ו). פלוגתא וספק כממס: ומה שכתב חז"ל ב"ד ובין הרויט וכו'. שם וי"ש וק"ג עם משוח מלחמה וכו'. שם נשיא דלפ"ט:

ג' הדין בכהן וכו' וכו'. משה נפ"ח ע"ד (דף מ"ו). פלוגתא וספק כממס: ומה שכתב חז"ל ב"ד ובין הרויט וכו'. שם וי"ש וק"ג עם משוח מלחמה וכו'. שם נשיא דלפ"ט:

ד נשיא שמת חבל טיטמאין לו אפי' בהנים וכו'. נשפטה כדמעת חלו דברים (דף ע"ו). כדמעת ספק כ"ג מהו יטמאין [ספ"ג] לכבוד הנשיא כד דמק רבי יודן נשיאה וכו' אפי' רבי

ה' נשיא שמת חבל טיטמאין לו אפי' בהנים וכו'. נשפטה כדמעת חלו דברים (דף ע"ו). כדמעת ספק כ"ג מהו יטמאין [ספ"ג] לכבוד הנשיא כד דמק רבי יודן נשיאה וכו' אפי' רבי

ב' הדין בכהן וכו' וכו'. משה נפ"ח ע"ד (דף מ"ו). פלוגתא וספק כממס: ומה שכתב חז"ל ב"ד ובין הרויט וכו'. שם וי"ש וק"ג עם משוח מלחמה וכו'. שם נשיא דלפ"ט:

ג' הדין בכהן וכו' וכו'. משה נפ"ח ע"ד (דף מ"ו). פלוגתא וספק כממס: ומה שכתב חז"ל ב"ד ובין הרויט וכו'. שם וי"ש וק"ג עם משוח מלחמה וכו'. שם נשיא דלפ"ט:

ד נשיא שמת חבל טיטמאין לו אפי' בהנים וכו'. נשפטה כדמעת חלו דברים (דף ע"ו). כדמעת ספק כ"ג מהו יטמאין [ספ"ג] לכבוד הנשיא כד דמק רבי יודן נשיאה וכו' אפי' רבי

ה' נשיא שמת חבל טיטמאין לו אפי' בהנים וכו'. נשפטה כדמעת חלו דברים (דף ע"ו). כדמעת ספק כ"ג מהו יטמאין [ספ"ג] לכבוד הנשיא כד דמק רבי יודן נשיאה וכו' אפי' רבי

סוגיית הדרף

ערב

בית חדש

יורה דעה שעד הלכות טומאת כהן

בית יוסף

ב וכו' וכו' וכו' בצרכו למאן דקרי ותני וכו'. פירוש דמכרין
 צ דקרי ומי אכל אס אין מכרין צ דקרי ומי אין לכהן למטא
 לו כשיש לו כדי טעמי האמנה ומלפיהן תלופי טלפיהן והכי איתא
 מירושלמי הריא הכ"ש לפי: וכן פה שכתב ולמאן דמתני
 אין לו שיעור. היינו היכא דמכרין
 צ דמתני הכס הוא דאין לו שיעור
 וכל הכהנים מטמאים לו כשהוא מת
 מזה אכל אס אין מכרין לא:
 יקרא המוצאו לישראלים לבא להשתדל בו
 (ג) לא ישמעו אותו לבא להשתדל בו אבל אם
 קורא כהן המוצאו לאתריה לבא ובאים לא יטמא
 הכהן המוצאו אם יש לו כל צרכו. וכמה כל
 צרכו (ו) למאן דקרי ותני עד שיהא לו שירא אלפי גברי ולמאן דמתני אין

טעמי המנה ומלפיהן תלופי טלפיהן כשליש זריבין לו אכל היו זריבין לו לא דריה הו כשליש זריבין אורח אכל אס היו זריבין
 אורח לא דאז וזלין כבודו לך אכל אס היה כבודו לך לא דאז והנשיא כבודו לך ותמו שיעמא לכבוד הנשיא כד דנק רבי יודן
 נשיא ה אכרו רבי ינאי אין כהונה היום: פירוש ז אכל אס היו זריבין אפילו יוסב מהלפי טלפיהן מיטמא לו והי מינע כשליש
 מכרין אורח דמתקין ליה דלא קרי ומי אכל אס היו מכרין אורח דקרי ומי זריבין לו כולם לשיפורי וכו' וזהם לא דאז כלומר
 לא יסיקו מה אלא מיטמאין לו עד השיעור המפורש בפרק ב' דמוטם (ו) הן שהוא שיפא אלפי שיפורי ואם היה כבודו בך כלא
 דהוה מתני לאתריה או שהיה נשיא לא דאז כלומר לא יסיקו לו מה דלאמריין ההם דליפ ליה שיעורא בקטורה וכבודו בכל אדם שיעמא
 [אין הכל מיטמא לו הכהן עם הולם דכיון שמה מטה הוא וקטורו מוטלם על המזללים אין הסהן מטיל טעוה שעליו על אחרים כל
 זמן שהוא זריב לה כלל אלא קובצין אורח לפי כבודו כהנים וכל אדם (ושאלו) [ומה ששאלו] עד מהו שיעמא אדם לכבוד הנשיא
 כשליש מה מזה קאמר כגון שמה צעיר יש לו קרובים וקוצרים ופסס דאף על פי כן המירו שיעמא לו הכל וטעמא מפרש ההם
 עשו אורח כמה מזה לפי שאין כבוד הנשיא וקוצרים אלא בכל אדם שיעמאין צו הכל כקרוצים וטמאין לו והיינו דאמריין
 במרש דידן פרק [א] אלמנה טווח אורח היום שמה רבי בעלה כהונה ואמריין נמי כשקיים פרק אלו דברים (ג): כגון שמה נשיא וליטמו
 ליה רוב זיטור. כך פירש הרמב"ן ז"ל (עני קלא). ואינינו לן מירושלמי (מסין להי"ל) תלמיד מבו שיעמא לכבוד רבו ולא איפשיטא ה"ן
 וכתב הרמב"ן והכ"ש ז"ל (ס) הילך לא יטמא: ודע שהכ"ש (ס) פירש מירושלמי היה בענין אחר [ע] שכזה והנשיא כבודו לך
 לשון נשיא הוא כלומר הנשיא כבודו לך אף על פי כלל מתני ומהו שיעמאין לו כל הכהנים עכ"ל י. (לפי זה אין חילוק בין מזה
 מה מזה למת בין קרוביו לעולם הכהנים מיטמאין לו עד שיהא אס השיעור המפורש בפרק ב' דמוטם ואם כן לכל מאן דמתני
 מיטמאין לו כל הכהנים שבעיר יש למטה אלא ראינו שטהגיס ק ועוד דאם כן מאי דמיא דרבי דכיוס שמה בעלה כהונה הא כל
 מאן דמתני נמי דייס הא הוא ועוד דמאי האי דאינינו ליה תלמיד מהו שיעמא לרבי הא כיון דרבי הוא ליה מתני ומהו שיעמא
 אפילו יש כמה שמתעסקין צו דהא למאן דתשע ליה ליה שיעורא דיוסק ומהו דמירי צע שמתו מקרא ולא תשנה דלא מתני ליה
 או דמירי בשלש ליה לא אלא ליה דלא מיקרי מתני אלא כשהעמיד תלמידים הרבה [א]. ולהרמב"ן יתא שפירש דהא דקאמר והנשיא כבודו
 לך מפשעו פשיטא ליה כי וימירי כשהוא מת מזה והלאו כן דכיון דקטורו מוטלם על המזללים אורח אין הכהן מטיל מזה שעליו
 על אחרים כל זמן שהוא זריב לה כלל הוא דעני נהר הכי מהו שיעמא לכבוד הנשיא מיירי בשאיט מה מזה כגון שמה צעיר יש
 לו קרובים וקוצרים דהשתא לפי זה הא דקאמר אכל אס היה כבודו בך לא דאז כלומר דא היה מתני ליה ליה שיעורא אלא הכל
 מיטמאים לו היינו כשהוא מת מזה ובענין [א] דפשיטא לן נשיא כבודו לך אפילו מה צעיר יש לו קרובים וקוצרים (והדר) [הדר]
 אינינו לן נהר דהיינו דמתני שמה צעיר יש לו קרובים וקוצרים אס מיטמאין לו כדרך שהוא מיטמא לנשיא ולא איפשיטא ולמורה:
 דייני מה מזה כגון רבינו בסיון פ"ד (ס): בתבו המוספות בסוף פרק הושא (מוטם ק: ד"ה אורח) שסדר ר' חיים כהן
 היה אורח (אלמלא) [אלמלא] היינו כשנפטר רבינו חס היינו מיטמאין לו דהא בעלה קדושה דקאמר הכא היינו קדושה כהונה ובהיא
 אמריין מירושלמי פרק מי שמתו (ברכות פ"ג ה"א) דכשמת רבי אמרו אין כהונה היום ואין נראה לרבי דכמומה דכסם מיירי כגומאם
 צו הפרס דרנן אכל טומאה דאורייתא לא עכ"ל יש למטה על הרב ר' חיים כהן שהרי רבינו חס לא היה נשיא ואם המירו לנשיא
 לרבי שהיה נשיא למה ימירו להטמאות לרבי חס אלא היה נשיא וטמא היה סוגר הרב ר' חיים גדול הדור דיו כנשיא ואף על
 פי שבהגהות מיימון (ה"ל א"ל פ"ג אורח ד) מטמאין ליה אי גדול הדור דיו כנשיא הרב ר' חיים פשיט ליה יבן: בתב הרמב"ן

דרבי משה

שעד (א) וכתב גמוקי יוסף פרק האשה רבה (ע"א דף ה"ל"ד) (בבבא סו: ד"ה ובגמ"י) בשם הרישב"א (שם דף פס ד"ה והתניא) ואפילו
 אם היה מוצא אנשים לקבד בשכר אינו צריך לשכור אלא הוא בעצמו שטמא אם ידעה עכ"ל [ד]:

פרישה

(ג) (לא ישמעו אותו וכו') אפילו היה מלא אפסס לקבד בכר וכו' זך
 לכבוד אלא הוא נעשו ימא אס ילה. עמוק יוסף (בבבא סו: דף ה"ל"ד) עד
 אן התני: (ד) [למאן דקרי ותני עד שיהא לו שירא אלפי גברי]
 והיינו טעמא שכולם זריבין לשיפורי (פירוש מכרין עלו שיפורי לכבודו. עד כאן
 הגהה) להוציאו עליו ולתמו עליו עזה כבודו ואף שיש אחרים ואלו לעשות

הדרושי הגהות

שעד [א] פרק ה"ט (בבבא סו: דף ה"ל"ד) וקס הגדוקא בע"ה קדושה ועין שם במוטם: [ב] דאפשיטא לן כן זריבין (היום לפני ד):

הגהות והערות

[ד] עיין בדברי חמדות על הראי"ש שם אות ח: [ה] כ"ה בדפו"ר וב"מ קצת
 מהפירוש וזלמן דבכאן הוא ר"ת "כמה דברים אמרים" אמנם לפינו בתהיא
 הגדוקא גם כאן י"א ברא"י וכמו בדאחרת זלמן: [ו] דיינו רבי עיין
 להלן: [ז] חזון על מ"ש מירושלמי כשאדם צריבין לו וכו': [ח] עיין
 לפיל מי שטמא: [ט] עיין לפיל מי שטמא ירמב"ן ד"ה כהונה בהגהה:
 סן פירוש דמיש והנשיא כבודו וכו' ומתו שיעמא וכו' הכל עיין אור

יהודה: ולא תלכו בחוקות. בחקת כתיב, חוקים גרועים וחסרים: ואקוץ בם, קצצתים: תבל עשו, מעשה עשו עשו. אתם תירשו את אדמתכם, אדמת מ', ארץ ישראל שהוא מהלך ארבעים יום. אתם תירשו ואני, כלומר ואני עמכם: אתננה לכם, בגימטריא ירושלים: ארץ זבת חלב ודבש, בשכר

התורה שנמשלה לחלב ולדבש, שנאמר (שיר השירים ד', י"א) דבש וחלב תחת לשונך: ואבדיל אתכם. ואבדל כתיב כלומר אני נבדל מכם: ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי, סופי תיבות מילה שעל ידי המילה אנו נבדלים: אוב או ידעני, בגימטריא קטן עם הכולל, כלומר כביכול שהקטין כלפי מעלה:

פרשת אמור

אמור אל הכהנים ואמרת וגו'. אמור ואמרת, שינה הלשון ולא אמר דבר ואמרת כמנהגו בכל התורה, לפי שהכהנים הם משונים ומובדלים משאר העם שהם משרתיו של מלך, לזה אין ראוי שיהיה מדבר עמהם כשאר העם, ולזה לא אמר אמור אל בני אהרן הכהנים, אלא אל הכהנים בני וגו', ועוד לפי שהם בני אהרן בני שושבינא דמלכא ראוי שיהיה בהם שינוי הדבר, אמור ואמרת, בלשון רכה, לא כשאר העם שמדבר עמם בלשון דיבור בלשון קושי, מפני אימת המלכות:

לנפש לא יטמא. אמר להם אף על פי שאני מצוה אתכם על הטומאה אבל הצדיק שיש בו נפש אחר מיתתו אין בו טומאה, לפי שהצדיקים במיתתם הם חיים ובהם חיות כמו מעשה דאחאי בר יאשיה שהיה מדבר עם רב נחמן אחר כמה שנים שהיה קבור, כדאיתא במסכת שבת (קנ"ב:) במעשה דהגהו קפולאי, וכן כמה צדיקים כמו רבי אלעזר בר רבי שמעון שאחר שמת היו באין אצלו לדין ואומר פלוני זכאי ופלוני חייב (כבא מציעא פ"ד:), ורבינו הקדוש שהיה בא לביתו כל ליל שבת ומקדש לאנשי ביתו (ספר חסידים סימן תתשכ"ט), אם כן הצדיקים הם חיים במותם, לזה אמרה המשנה (שקלים פרק ב' משנה ה') מותר המת שגבו לקברו והותיר בונין לו בית נפש על קברו, אבל הרשעים בחייהם הם מתים, לפי שפרח מהם הנפש שהיא חלק אלוה

והוא הצלם שנאמר (תהלים ל"ט, ז') אך בצלם יתהלך איש, כל שכן במיתתו, אם כן לנפש שיש לו נפש ששוכנת עמו בקבר לא יטמא, לא יש טומאה, יום שמת רבי הכריזו בטלה כהונה, ויובן זה ממה שלא אמר לא יטמא לנפש, ולזה לא אמר לא יטמאו בלשון רבים שלפי פירוש זה יטמא חוזר לנפש, לומר שאין בה טומאה לא לכהנים. לא יטמא בעצמו, הוא הגוף שהוא עמו והוא עמה:

במדרש (תנחומא פרשה זו ג') אמור ואמרת שתי אמירות הללו למה, אלא באמירה ראשונה אמר לו לנפש לא יטמא, ובשניה אמר לו אם בא מת מצוה על ירך הטמא לו, לפי שבצולם הזה אתם מטמאים למת מצוה אבל לעתיד לבוא אין אתם מטמאין כל עיקר, שאין מיתה לעתיד לבוא שנאמר (ישעיה כ"ה, ח') בלע המות לנצח, זהו אומר אמור אל הכהנים שנאמר (שם ס"א, ו') ואתם כהני ה' תקראו, וכן הוא אומר (שמות י"ט, ו') ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, תהיו לעתיד משמע, לנפש לא יטמא, פירוש לנפש כמו שבת וינפש, שתרגם נח, כלומר לעתיד לבוא שינוח העולם מהמיתה, לא יטמא. והטומאה לא נזכרה בפירוש, אלא מכללא שאמר כי אם לשארו, שהעיקר הוא לעתיד. לא נזכר טומאה בפירוש, אלא אצל אחות שאמר לאחותו לה יטמא, שהוא נגד ישראל שהם בגלות שנקראו אחות, שנאמר (שיר השירים ה', ב') אחותי רעיתי, הבתולה, שלא עברו עבודה זרה מעולם. הקרובה הם

תקלה

דברי

יורה דעה סימן ר"א

יציב

הלכותה מזה עקריה אינה אלא דחיה ולא הותרה, ולכן לא שייך לומר הואיל ואשתי אשתי דדוק, [וע"ע לעיל סימן קפ"ג].

ובזה י"ל דעת הראב"ד שם כה"ל בל"א ובפ"ה מל"ה המקדש הי"ב לכל היום מותר ללבוש צדי הכונה במקדש ואפילו שלא בשעת הסבחה, ובשאלה אריה סי' כ"ט וז' הקשה למה גבי צניעות כה"ל דה"ל בפ"א מצ"ע ה"ט דנשים ועצמים מותרים רק בצניעות שאין בה כלאים, ולמה לא אמרין הואיל ואשתי במקום מזה אשתי לגמרי עיי"ש. ולדרכי י"ל דהראב"ד ס"ל בהך דלכבוד ולמפאת דחיה להמיר לבשת צדי כהונה כל היום במקדש שיהיה מוכן להעטרה, ולא משום דהואיל ואשתי אשתי, ולזה צניעות נהדר דוקא במקום מזה, ופי' מ"ש א"ל צניעות חסמים סימן כ"ג ובסוף ספר גי' שאמר [בליקוטים עמ' קנ"ה-קס"ו] ודו"ק.

וא"ש ללא שאלו על כן הרשמים מהו שיטמא, דכיון שאלוהו המיה אורו ע"כ לדדוק היה ואינו מטמא. מש"כ בן השונמים דאין ראייה שהיה לדיק, דלמישע לאו כהן היה, וכמ"ש בכתובות דף ק"ה ע"ב וכי אלישע אכל בכורים הוה עיי"ש [ברש"י ובמוס'], ולזה שאלו רק על כן שונמים מהו שיטמא. (ישוד הראו לי שכן מירן עברין לבר שם). אך המפרשים לא נחמו להכי, ומה דלא ס"ל הא לדיקים אינם מטמאין.

ב) אמנם הביאו מהמיון מזהו רס"ג דמ"ל שדיקים אינם מטמאין. וכשעלינו נלשו שם שכתב שאר"ל כי לדיקים גמורים אינם עמלים ולפי הדומה לפי שגופם טהור ונקי ולא החטאו נפשם וכו' עיי"ש, עלה דעתו שכוונתו ע"פ הפס"י וט"ל [סוקה י"א], והוא גס צילקוט פרשה חוקת [רמז השם"א], הנוגע בזה נוגע במה טמא ואין מה עלמו טמא עיי"ש, והיינו שמה אין לו טומאה עממים צופין שיטמא הוא אלא טומאת אהרס נעריה ט.

ואפשר לומר שרק לדיקים אין עלם גופם טמא במיחוס, דזה נעשה ופגם לנפש א"ס יש טי עומאה ממחם עממיותו. זה הנוגע במה לכל נפש אדם וטמא וגו', אפילו בדיק, [ולזה נוגע במה טמא ואין מה עלמו טמא]. זה הכונה במיון לדיקים אינם טמאים, והוא פ"ד הפס"י וט"ל, ו"ש לפי שגופם טהור וכו', אבל מ"מ מטמאים נמנעם ודו"ק.

ואם כוונתו דכינוו שהטומאה בעממיות המה מהוה עונש ופגם לנפשו, יש לפרש מ"ש בספ"ר [פרשת חוקת] הנוגע במה לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים בא הכתוב ולימד על המה שמתמא במוגע, הא עד שלא יאמר יש לי דין א"ס מטמא צ"ל לא יטמא במוגע, אלא א"ס אמרם כן ענשה מן הדין לכך נאמר הנוגע במה ללמדך שאין עונשין מן הדין עיי"ש, והמלצ"ש בהמורה והמלוה זיין להכס"מ ריש הל' טומאת מש ושהג"א עמק זה והאריטו א"ס טומאה שייך אין עונשין מן הדין עיין ב"מ האוצר כלל סי' א"ח י"ח. והנ"ל אפשר לומר הכונה א"ס אמרם כן ענשה מן הדין היינו שהיית רצון לומר דגם המה עלמו טמא מק"י שמתמא, וזה הוה עונש לגבי נפשו כשהוא טמא בעלם, ולזה גס אצטריך קרא הנוגע במה ודו"ק.

ג) וברד"ך אגדה י"ל דמנינו [ברכות י"ח ע"א] לדיקים צמחין עקראו חיים, ואף שבנוגע לכל דיע המורה דינם כממים, דרק באשת אליהו ורז"ל דן במרומת הדשן [פסקים וכמב"ס סי' ק"ב] והואוה דמ"מ אשה"ו סי' י"ז א"ס סי' וצ"ש טק"ל, מש"כ לדיקים שמתו ודאי שנקראת אשת המה להנשא וליתום וכו"ו, וההכרח לומר מה דהא דקרוין חיים היינו לגבי עלמן שפגם המיתה אינו

קצתו מאוד ודי לחכימא ברמיזא וישמע חכם ויוסף לקח בפרפראות לחכמה, ובמים אחרונים גברו עלי חולשה כוודי ומיחושי הרבים לשיבתי ותקיים בו בעז"ר במלים הרבה בענך [אבות פ"ד מ"א], אך לבדו דרורה ולוודו' הוכררו למילין טעמין אשר אולי יש בו איזה ניצוץ אור טוב והש"ת ישום חלקט בן למרי חורה לשמה, ונכה בקרבן מאוד להרמס קרן החורה ישראל בנחמת ציון וירושלים אבות"ר. יקותיא' יהודה ה'ברשפאם

סימן ר"א

טומאת כהנים לדיקים וקברי צדיקים

ב"ה, קריה צאנו, יום ה' כ"ו חמו תשכ"ז

א) ב"פ"ש בענין קברי צדיקים א"ס אינם מטמאים. הנה היה אפשר ליישב זה הך דגדה דף ע' ע"ב בן שונמים מהו שיטמא וכו' עיי"ש, וממהו דלמה לא שאלו על כן הרשמים שהיה א"ס היה קודם מעשה דלמישע עם בן שונמים, ועיין רדב"ו ח"ו סי' צ"א ר"ג.

וי"ש לומר דהנה המוס' צמ"מ קי"ד ע"ב [צ"ה"ה אמר ליה] הקשו הילך המיה אליהו בנה של האלמנה כיון שבהן היה וכו' עיי"ש. ואפשר לומר דכיון דבן הרשמים היה לדיק, וכמ"ש המוס' שם [צמ"ד"ה נהו שיטדרין מסדר אליהו רבא שהיה משיח בן יוסף, שפיר המיה אורו, כיון לדיקים אינם מטמאין.

פועל בגוסס, ומ"מ לגבי אחרים אמרינן תורה לא בשמים היא ויש לו דיני מת, ולזה אף שבעצמו אינו טמא מ"מ מטמא אחרים במגעו.

מטמא ואין חי מטמא היינו דלינו בגדר מה ככה"ג דאגלאי מילתא שלא היחה מיתה כמוה כל האדם.

ובזה מוכן הא דקטובה דף י"ג ע"ב י"א לא מה משה וכו' עומד ומשמש, ופמיה [דהא כתיב וימת שם משה ועיין עיין יעקב שם], וע"כ שלגבי אחרים היה מת ולגבי עצמו היה חי. ועיין במ"א מהרש"א שם שהביא מהך דב"ב ע"ז ע"א אפשר משה מת וכתב וימת שם משה וכו', ושמשום כך קושיא קאמרי כאן למה מה עי"ש, וזה מוכן דעת ר"ש ב"ב שם שמה נחנן בדמע, דב"ב מה הדרון [ועיין במפרשים שם בעין יעקב], ולהנ"ל א"ש ודו"ק, [וע"ע לעיל סי' ק"ע].

אמנם נספרי וטא שם, אמרו בנה של שונמיה כשמה כל שהיה עמו צדית טמא היה טומאה שבעה וכשהיה היה עהור לקודש עי"ש, נראה דממה שנימא צמיחתו לא פקעה הטומאה ולא אמרינן אגלאי מילתא למפרע, ולזה פרש"י מהו שיטמא לאחר שהחיהו ודו"ק.

ובפרט למ"ש נספר חסידים סי' תשכ"ט לגבי רבינו הקדוש שהיה פוטר את הרבים ידי חובתן בקידוש היום ולא כשאר הממט שהם מפסי מן המזוה וכו' וסלדיקים נקראים חיים אפי' במיתתם וכו' עי"ש, ובצדית עולם להחיד"א שם מצעלי החוס' על משה, וכן נספרו פחה עינים בכחוצות ק"ג ע"א עי"ש, וכן שמוייצ במזוה אפיר הס"ת כשרה ודו"ק היטב.

(ה) **ודשנתא** דאחינא להכי י"ל גם צדק דליתיה, דמגואר צד"ת תתס טיפר מ"ו סי' ל"ח נבד"ה אבל האמת] לחלק דכשמהלבש בגופו אז הוא ככל אדם מחכמי ונביאי ישראל ותשבי יתרו קושיות ואיצעות, משא"כ כשמהגלה כשמתו שאז אינו מחוייב במצוות עי"ש, וי"ל גם לגבי גופו ששורה בג"ע התחתון, וכמ"ש במ"ש שם שיש לו חיות בלתי הנשמה וחייב במצוות, דמ"מ כיון שקשור אל עולם הנשמות אינו נטמא.

ובהאמור י"ל גם בש"ס נדה שם מתים לעמיד ללא צריכין הזאה שלישי ושביעי או אין צריכין אל' לכשימו נחם להן, ועיין שו"ת תתס טיפר יו"ד סי' קל"ז [בד"ה והנה נודה], ולדרכינו אפשר לפרש נחם להן היינו שנחזקו שהם אס' היו צדיקים צדתי הנ"ל, שאם כן לא היו טומאים בעצמיהם ולא יצטרכו האזה על טומאת עננן ודו"ק.

וי"ד אליהו שגזר גופו קשור בעולם הנשמות לו דייקא היה מותר לטמאות לר"ע דייקא שג"כ גופו טהור, והפגם דמיתה אינו נוגע לעולם הנשמות. ח"ש צלקוט משלי ט' [רמז תתקמ"ד] שאמר אליהו שאין טומאה צד"ת וכו' עי"ש, דלפי שאין טומאה בעצמותו לכן אליהו שהוא מעולם הנשמות יוכל להטמאות לו ודו"ק. ואין מזה ראיה לאחרים שגופם טמא בעצמותם, שלהם גם אליהו אין רשאי לטמא ואף שהוא מעולם הנשמות ודו"ק.

(ד) **וישם** ברש"י בן השונמית שהמיה אלישע מהו שיטמא לאחר שהחיהו, ובמהרש"א שם טעם לומר שהגוף חשוב כמת ולאו החיים אשר נלוו לו ע"י חפלת אלישע אינם אלא מקריים והגוף הוא עדין מת וטמא וכו' עי"ש, ולהנ"ל מוכן מאוד שפשו ע"י המיתה נפסק החיים ואף שאמר כן חי, וכמו אלו הצדיקים שנקראים חיים כשמתו דמ"מ מטמאין אחרים משום שיש המיתה, וה"נ בן השונמית אף שחי מ"מ המיתה בעצם גורמת שיטמאו במגעו ודו"ק.

ויש לומר כן גם במשה שאף בחיים חייתו נקרא מלאך, וכמ"ש במד"ר ריש וקרא, נקראו הנביאים מלאכים וה"ד וישלח מלאך ויציאת ממזרים וכו' מלאך ה' היה והלל משה היה ולמה קורא אותו מלאך, אלא מכאן שהנביאים נקראים מלאכים וכו', פנחס בשעה שהיתה רוח הקדש שורה עליו היו פניו צערום כלפידים עי"ש, ובספרי' ק' הציאו מהכחוב [דמאל צ' י"א] ומלתא וגו' להן אלהין די מדרהון עם צרח לא חייתה, דמשמע דאיכא מלאכים שמדרהון עם צרח. ועיין באורח ללדיק מהרה"ק מהר"א צו של הרה"ק הנועם אלימלך ז"ע בפרשת תזריע חל"ק, כמו ששמעתי מאשמו"ר ז"ל שאמר כמ"פ הלואי שיהיה לנב' אדם נשמה טהורה מודככה כמו הגוף שלי וכו' גרמה הנשמה צהורה ובכל עליון עד שנעשה הגוף מרכבה שלמה לקדושתו ית' עב"ל, והצדדים מרעשים. חיה מהודכות הגוף שאף בשעת התפשטות הגשמות יש לה חיות עליונה מלאכיות, ונאלו שהם צדתי זאת גם מיתחת למעט שאינה עושה התפעלות בגופם וקרויים חיים, ולזה גם בחיפם קשורים והדוקים המה בעולם הנשמות והבן.

ובהאמור י"ל צדתי רש"י דלמה לא פירש מהו שיטמא למפרע, וע"ד מ"ש בצדתי יוסף אהע"ז סי' י"ז אוח א' להסחפק צהאי דקס רבה ושחטיה לר"ו אס' המיתה סוז מפקיע הקידושין וכו' הדר חי מילתא חדתא הוא וצריך קידושין חדשים, או דלמא הא דהאשה קונה ענמה במיתה הנצל היינו דוקא כשנשאר מח אף כשלא נקצר וחי ע"י נביא או חסיד אגלאי מילתא דאזה מיתה לא היחה מיתה כמות כל האדם ולה פקעי קידושי קמחי עי"ש. וא"כ היה אפשר לפרש ג"כ דזה שאלתם אס' מטמא למפרע, והשיבם מה

ובי"ש בזה קושיית הפנים יפות פרשת חוקת צמ"ש המדרש דמשה היה צמעה כשמת אהרן וכן

סוגיית הדף

תקופה

דברי

יורה דעה סימן רלא

יצ"ב

משמע שאלעזר היה שם ואף דאמרין בזבחים ק"א ע"כ דמשה כהן גדול היה וכו' עיי"ש. ולהג"ל משה שהוא זבחי מלאך, וכן אלעזר אף שנעשה כ"ג כיון שהיה זבחי הנ"ל [ועיין ויק"ר סו"ס כ"א], שפיר מותר להם לטמאות לאהרן הכהן אשר בעמיתו אינו טמא ודו"ק.

ואפשר ליישב בזה גם קושייה הנחלת בנימין מזה י' דמשה נטמא צמגט מה כשהרג את המזרי וטהרה לא הייתה לו עד שמיני למלואים עיי"ש. ולהג"ל אפשר דכגוי לרוב גריעותו ופסיתותו נמי אינו טמא בעלמיותו [עיין אוה"מ ריש פרשת חוקת], ואף לדעת הרמב"ם שנטמא צמגט [פ"ה מטומאת מת ה"ב, ובגוש"ע יו"ד סו"ס שע"ב]. וזה משה שהיה זבחי מלאך לא נטמא בזה כזה שבעלמיותו אינו טמא ודו"ק.

ובזה י"ל שם צדקה דא"ל נחכם להם איכא דאמרי לכשיבא משה רבינו עמהם, שכוונת האיכא דאמרי להוסיף בזה דכשיבא משה רבינו עמהם נשאל אותו איך נטמא לאהרן וכן למה טימא עצמו צהריגת המזרי, ומתוך תשובתו נדע שיש כאלו שאינן טמאין בעלמיותן ואינם זריכים הוזה וכנ"ל ודו"ק.

(ו) **ובזה** יש לזון לגבי מ"ש ר"ם כהן זמוס' כחובות ק"ג ע"כ [בד"ה אותן] אלמלי הייתי בשנפטר ר"ם הייתי נטמא לו וכו' עיי"ש, שע"ז ראו כמה לזנות יסוד לזימה, ולדכחיט אין ראייה משם דהא לא קאמר ר"ם כהן שהיה אומר לכל תלמידים הכהנים שיטמאו אלא על עצמו אמר, ומשום דידע בנפשיה שהוא זבחי הנ"ל וכמ"ש באורת לגזיק, ודיקא לו הוזהר לטמאות לר"ם דייקא ודו"ק.

דגם מה שהביאו מהוזה"ק פרשת ושלח דף קס"ח ע"א, ובגין כך דיקא דמשתדלי באורייתא לא מסתאפי גופא דלהון אלא הוא דמי, כגון אליהו צדי קברי וכו' א"ל דיקא לא מסאפי צמיחתהון כמה דתעין ביום שמת רבי בטלה כהונה וכו' עיי"ש, לדרכינו אין ראייה משם דאליהו שאני וכנ"ל.

אמנם כבר תמהו בגירסא זו דאיך אפשר שר"א שנספר קודם רבי יאמר כמה דתעין ביום שמת רבי בטלה כהונה [עיין נוזלי אורות שם], ובאמת שא"ז שר בית הוזהר ראש המקובלים צעטרת צדי שם קיים גי' הספרים דמחקי מן אלא עד דאחשפקו צדי עיי"ש, וכן באור התמה נראה להדיא שלא היה לו גירסא זאת ועיי"ש בזהרי חמה, וכנראה שהעיקר בגירסא הישנה שכל הקטע לא היה זו ודו"ק. וכן כתב דו"ז הגה"ק בדבני יוסקאל [בשו"ת סימן א'ן], ומיהוש אלני שלא הביא מהעטרת צדי ודו"ק.

← (ז) **ב"ל** זה כתבתי בדרך אגדה, אבל לטיקרא דמילתא להלכה כבר הרעיש בזה דו"ז בדברי יוסקאל שמה כי מה

שיש מקילין ואומרים שמותר לילך על קצרי לדיקים הוא טעות ואין להם על מה לסמוך להקל באיסור דאורייתא ס"ו עיי"ש. ובאמת לא נזכר בשו"ע שום דעה להקל בזה ת"ו, וידוע מ"ש בתומים בקילור תקפו כהן ס"י קכ"ד שכל דעה שהרב צ"י והרמ"א שמו וכדונו אחרי הדלה אין לתוש לו וקיימו וקבלו חכמי הדור לשמור ולעשות ככל האומר צמגט הקלר שו"ע והגהת רמ"א עיי"ש, והרי בשו"ע לא נזכר שום חילוק בזה.

ובפתחי משונה יו"ד ס"י שע"כ סק"צ הביא מבני כהונה צ"ד ס"י כ"ג, דמה ששהגו איזה כהנים להשתטח על קצרי לדיקים אין להם על מה שיסמוכו, דאי פמרי אחא דאיחא במדרש הוצא צילקוט משלי ס"י דאמר אליהו אין טומאה בת"ה ליתא, שכבר כתבו הסו"ס בפרק המקבל דף קי"ח ובפרק הבא על יצמתו דף ס"א שהיה דוחה אותו ועיקר טעמו משום דהוי מת מזהו וכו', ולכן שלא כדין עשין העשויין בן עיי"ש באריכות. ודו"ז שם הביא ממשו"ת מהרי"ל ס"י ק"ג שכתב להדיא קברי לדיקים מטמאין באהל כדאיחא זמוס' פרק המקבל עיי"ש.

וראה בספר האשכול ה"י טומאת כהנים [עמ' קע"ד], ואמרו צהנושא יום שמת רבי בטלה כהונה דנשיא היה, אבל לרבו אפילו טובהק או לזדיק דעלמא לא מטמא, דאי הכי מאי רצותא דרבי דנאותו יום בטלה בכל לדיקי עלמא הכי, ולאמר במדרש כשקצר אליהו לר"ע אמר לר"י אין טומאה בת"ה, אין סומכין על הלכות שבמדרשים אם לא נראה שנתקבלו לבעלי תלמוד עיי"ש. ובגלל אשכול אוח ג' מהא דצ"כ נ"ח ומשור"ת הר"יף ס"י ש"ג. ושם ג"כ נקט בלשוננו, כי היכי דלפרסם מקום טומאה דלאבדלי כהני מינה עיי"ש. ואפילו למ"ש ר"ם כהן הנ"ל מ"מ אין הימר לילך על קצרי לדיקים, דדק אותו היום של פטירתו בטלה קדושת כהונה וכמו ברבי.

(ח) **ובגוף** דברי הר"ם כהן עיין צ"י ס"י שע"ד שחמה שהרי ר"ם לא היה נשיא ואם החירו להטמאות לרבי שהיה נשיא למה יחירו להטמאות לר"ם שלא היה נשיא, ושמא היה פוצר ה"ר חיים דגדול הדור דינו כנשיא, ואע"פ שהגה"מ מספקא להו אי גדול הדור דינו כנשיא ה"ר חיים פשיט ליה עכ"ל. ולהדיל כן באגודה פרק הנושא [ס"י קכ"ב] שהיה מטמא לו שהיה גדול הדור. ובמהרי"ט שם בנחוצות כתב על דברי התוס' הנ"ל, ואין לומר רבי שאני, דמי היכי דלרבי אטמו הכל כדאמר אין כאן קדושת היס, ה"ג בגב"ה רצא אחרינה מטמאין לו תלמידיו דהוי דומיא דכל העם כנשיא, א"ג מדאמרין איפוך ור' חייא הוא עיי"ש, והיינו שר"ם כהן דימה תלמיד לרבו לנשיא. ועיין שיטת מקובלת שם בשם הראב"ד והר"ן, דכהנים נטמאו צמיחתו שהכל חייבין לטמא לנשיא עיי"ש.

נמצא שכל הפלוגתא דר"מ כהן ושאר בעלי התוס' והראשונים, לפי האגודה והצ"י היינו אי גדול הדור כנשיא, ולמשרי"ט נלקחו אי חלמיש לרצו כנשיא, והוא צעיר ללא איפסוס צירושלמי נזיר פ"ו ה"א [דף ל"ג ע"ב] עיי"ש, וצדאור הגר"א צו"ד סי' שע"ד סק"א. אבל מגדקים מאן דבר שמה. הרי להדיא שלט"ע אסור להטמאות לגדקים, ומכ"ש לילך על קבריהם וכנ"ל.

פ ובי"ש"ת טוב טעם ודעת להגרש"ק במהדור"ג ה"ג סי' רל"א ג"כ מטיק, דכהן המטמא אין לו דין כהן ושמקע הדבר ולא יהיה נעשה עוד עיי"ש. ובפאת השולחן הלכות ארץ ישראל סי' ב' פ"ח, שיש למוע מנהג חיזה בני אדם כהנים שהולכים על קברי גדקים וכו', וטעות הוא בי"ט כי מי גדולים ודקים מאבותינו הקדושים אצרהם יחזק ויעקב ואדם וזהו והאמהות הק' ויוסף הצדיק ואמרו רבותינו עמי' שעצמותיהם מטמאין, ורבנן קשיא וקמאי לא עבדי הכי עיי"ש, וצ"ח ישראל שם ס"ק כ"ה. וע"ע באב"י נזיר יו"ד ס"ב סי' תס"ט [אות ג'], לפמ"ש הרמב"ן פרשת חוקת שהנפטרים נבשקיה לא יטמאו ע"כ הא דר"ב בנאה צ"ן למערת המכפלה משום אזה"ר הקטור בחוכו, ולהצדיל אלף הצלות משום ר"ש דעשו ובפ"ק דקידושין עשו ישראל מומר הוא עיי"ש. וע"ע צירושלמי נזיר פ"ו ה"ב [דף ל"ה ע"ב], רבי ינאי אמר או פקדה אפילו נגע בקבר אדם הראשון עיי"ש.

ו ב"י הראשונים, רש"י גרסו הרש"ס התוס' הרמב"ן הרע"ב"א סי' הר"ן והנמוק"י צהדושיהם צ"ב שם [ג"ח ע"א], פירשו דר' בנאה צ"ן מערתא משום טומאת שהים, וכן פתחוהו הר"ף הג"ל. וענין יעקב שמה (להגאון בעל שנות יעקב) כתב דמזה יש להציא רחיה שאף המה שלא ע"י מלאך המות רק ע"י הקצ"ה ג"כ יש בו דין טומאת וכו' עיי"ש.

י ודידה לי בזה הערה מסנהדרין ל"ט ע"א, אלקינס כהן הוא וכו' כי קבריה למשה במאי טביל וכו' א"ל צנורא טביל עיי"ש, וברש"י דדריש ליה הכי כל מי שאינו יכול לכה נאש וכו', ועיי"ש במהרש"א וענין יעקב דנחמו להכי שגבי הקצ"ה לא שייך זה, אבל לגבי משה נופא נראה להדיא שצנור ג"כ שלדין טומאת מת אין לחלק, וכמו שהוכיח העי"ן יעקב הג"ל מהך דר' בנאה ודו"ק.

י לפי מה שכתבתי בדרך אגדה יש מקום לומר לפי מה להדיא צ"ח פ"ה ע"א צ"י ז"ל דלא היה שלטא פיה טרא עיי"ש, דצדדיקים ה"ג נמשט נזיר מדין טומאת מת, בנ"ג שליכא ע"ס הטומאה רק לנוגע כספרי וט"א הנ"ל ודו"ק היטב.

יא ודידה לי להעיר שדו"ו דצ"י יחזקאל בתשובתו העיר על רש"י צ"ח פ"ה ע"ב גבי ר"ל דמציין מערתא דרבנן דאמאי רק מערתא דרבנן עיי"ש, ובש"ס צ"ב [ג"ח ע"א] נמי גרס הרש"ס מערתא דרבנן וכח"כ אדם גדול וחשוב היה לפיכך ניתן לו לרשות ליכנס בקברי גדקים אבל אחר לא כדאמריין גדולים גדקים צמימתן יומר מצוייהן עיי"ש, וא"כ יש לפרש נמי גבי ר"ל בנ"ג [שצמערותא דרבנן רק הוא היה יכול לציין], וכנראה מנוסחא דעובדא דאיטלמא מניה מערתא דר"מ עיי"ש.

יא וצ"י יש לפרש בזה האופן ברש"י שכתב רק שלא חארע תקלה ע"י גדקים, דהנה צדאי הך רק צדדיקים גמורים וגדולים, ולזה חשש ר"ל שכיון שלא ניתן רשות לבני אדם להכנס ונעלמים משני רואה יכשלו בהם, משא"כ צמערות סתמא הלא כל אדם רואה אותם וכנסיים בהם וליכא חשש שיצאו למכשול, שהמכשול יוכל להיות רק צדדיקים שלא ניתן רשות להכנס, וזה נכון ע"כ. ועכ"פ צדור שאף בנ"ג שייך דין טומאת מת ודו"ק.

צ כל פנים מי יהיו מ"ו להקל כנגד המפרשים הראשונים והאחרונים וכל הפוסקים שכתבו כן להלכה פסוקה בלי חולק, באיסור דארייתא הסמור של טומאת שהים. ובשה"ד שאין לנו כהנים בעבודתן ונשאר לנו לפליטה רק קדושת כהונה עכ"פ לענין טומאת מת, מי יערוז בנפשו להקל מ"ו בזה ודו"ק.

סימן רלב

עוד בזה"ל

ב"ה, קרת צאנז, ב"ח אלול תשכ"ז

ב בכתבך קנלתי במ"ש מא"י באגרא דלנה פרשת בהעלותך ובד"ה אכתבו טומאים (נפש אדם) לענין קברי גדקים, [וע"ע צדדי יחזקאל צו"ח סימן א']. ודין דמורעא דאבא קאחינא היה ג"ל להצדיק אם הצדיק דמעיקרא שלא יוקשה עליו מכל הפוסקים שכתבו דלהלכה אין חילוק בין קברי גדקים לשאר [עיין לעיל בסימן הקודם].

ה בה"ה כשנעיין בלשון קדשו נראה בכוונתו צ"ח הלא טומאת הכהנים הוא בלאו ונחה אל הצדדיקים וכו' מכ"ש שלא יטמאו אם האדם נחה מקרבן פסח וכו', דקשה מאד לפרש הכוונה כפשוטו דאין מטמאין כלל, וע"כ כוננת קדשו הוא ליישב טענתם שאמרו אכתבו טומאים לנפש אדם למה נגרש, דכיון דחוינן דטומאת כהנים שהוא בלאו נחה משום ההמשקות צדדיקים, דמ"מ טומאה איכא והו"ו רק

← **להלכה** כתבו הפוסקים שלא נהגו כן לטמא כהנים לגדול הדור, כי אם יתפרסם זה לכל העולם להיתר לטמא לגדול וחשוב בדור כמ"ש הרמב"ן אזי ינהגו העולם קולות גדולות בזה בכל ת"ח ורב שאולי אינו כלל ת"ח כראוי. והנה הזוהר כתב דבעי ת"ח דאשתדל ^{באורייתא} לשמה, והאדם יראה לעינים וישפוט בשכלו כי זה צדיק וקברו אינו מטמא אבל יכול להיות שלא כן הוא והי' יראה ללבב ועולם הפוך וברור לכן ראוי להחמיר מצד זה, ולא חלקו הפוסקים שלא ניתן דבריהם לשיעורים, רק ההלכה אמת ועל אלו שנאמרו עליהם בגמ' דבטלה כהונה רק בזה ראוי לסמוך למעשה וכן הפוסקים האחרונים העלו לאסור.

ההיתר כיון דרוב ארזנות יש בהם פותח טפח לחצוץ ואין כאן טומאה דאורייתא ולהשתטח על קברי צדיקים לא גזרו, הא ליחא דהנך כולהו משום מת מצווה או כבוד הכריות אבל להשתטח על קברי צדיקים לא מצאנו בזה מצוה ידועה או כבוד חכמים ועוד דילמא לא נקברו כלל בארזנות או נקברו והוי כקבר סתום דהוי טומאה דאורייתא, ולכן מסיים שלא כדן הנוהגין כן, ע"כ. ומר"ה הגאון ר' שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, אמר לפרסם שאיסור גמור הוא ליכנס לכהנים לשם כמו על שאר קברי צדיקים, וכ"כ בספר ציון לנפש צבי דדעת רובא דרובא של גדולי הפוסקים הוא דאסור לכהנים לילך על קברי צדיקים.

מנהג החסידים

בשנת תש"נ ביוה"כ במירון בבנין הבנוי על קברי התנאים הקדושים רשב"י ור"א בנו, היו הכהנים עולים לדוכן ואין פוצה פה ומצפצף למחות ע"ז ואומרים שכן נוהגים שם מקדם ערות האשכנזים והספרדים ומנהג אבותיהם בידיהם, ושאלו לכהן שקנה העלי' לעלות לתורה האם הוא הולך ג"כ במערות שאר קברי צדיקים תנאים ואמוראים, והשיב שאינו הולך לשום מקום ואפי' לקברי האבות. האדמו"ר מספינקא ב"ב אמר שפה מותר לכהנים ליכנס מחמת שהבנין בנוי באופן שהטומאה אינה בוקעת לתוך הבנינים ^{שע"ג} הקברים והוא עצמו נכנס, כי הבנין בנוי ע"ג כיפין וכהך דפרה (פ"א מ"ב).

זכ"ן סתמו בטור ושו"ע שלא הזכירו היתר זה, אך רבים הם שהזכירו נידון זה, מהם מפרשי התורה ומהם פוסקים שונים כמו החינוך (מצוה רס"ג), ושו"ת מהרשד"ם (חיו"ד סי' ר"ג) יעו"ש. אמנם בקיצור שו"ע (סי' רב) נפסק יש כהנים הדיוטים נוהגים ללכת על קברי צדיקים, באמרום שקברי הצדיקים אינם מטמאים, וטעות הוא בידיהם וצריכין למחות להם. ובפאת השלחן הל' אר"י (סי' ב' סי"ח) כתב שעצמות של האבות הקדושים מטמאים. וכ"כ בס' שערי צדק להח"א בתחילתו.

וכ"כ הפת"ש (יו"ד סי' שע"ב ס"ק ב') בשם שו"ת בתי כהונה (יו"ד סי' כג) דמה שנהגו איזה כהנים להשתטח על קברי צדיקים אין להם על מה שייסמוכו, דאי סמכי על מה שהובא במדרש שאמר אליהו אין טומאה לת"ח, ליחא שכבר כתבו התוס' וכו', ומש"כ

ואמר ששמע מזקנו הרה"ק הרבי רבי ברוך רובין אב"ד ברודאוויץ שהיה חתן

בוה"ל צדיקי לא מסאבי במיתחהון, כמו דתנין ביום שמת רבי בטלה כהונה, כלומר דאיתעסקו ביה, ולא שרא עלייהו רוח מסאבא, עכ"ל. וכן בוה"ק פרשת חיי שרה (דף קכ"א ע"א) ובפרשת תרומה (דף קמ"א ע"א), דצדיקים אין שורה עליהם רוח טומאה. עוד הוכיח במנחת אלעזר (ח"ג סי' ס"ד), ממה שהובא בשבחי האריז"ל שפעם אחד מסר האריז"ל, למהר"י כהן שילך על ציון ר' יהודא ב"ר אילעי וכו' או הלך הוא ע"ה והשתטח וכו' ועשה כאשר צוהו וכו' עי"ש, הרי אף שהיה כהן נשחטח על קברי צדיקים ע"פ פקודת קדשו של האריז"ל.

וכן הביא בשד"ח (מערכת ר"ה סו"ס א', חלק ט') אנחנו רואים כהנים יראי ד' הולכים על קברי צדיקים, רציחי לדעת אם רק סומכים על מה שכתוב בזהרה. וכן העלו רבים דזהו מקור המנהג, כמבואר בפאת השולחן בבית ישראל. וכן בספר בתי כהונה הנ"ל שהוא הראשון שעמד על מדוכה זו, לברר שורש ההיתר, מסיק וכותב וז"ל על כן אמרתי אעלה על אר"ש כל מה שהפה יכול לדבר מדעת ושלא מדעת ואת כולם ישא רוח חכמים וכו' ואנוכי הרואה הלוח ילכו האישים על קברי צדיקים על כן גאלמתי דומיה, ואינהו בקיאי, וכן נגלה להם ולדורות הראשונים מסוד ד' ליראיו עכ"ל, הרי דנוקט דאינהו בקיאי וההיתר הוא "מסוד ד' ליראיו", ודלא כפ"ת שהעתיק דעת הבתי כהונה לאסור, וכן ידוע שכך נהג המקובל רבי שאול דוויק הכהן זי"ע.

אבל כתב בס' מראה יחזקאל (פרשת פרה), ברור להלכה ולמעשה שאסור לכהנים

הרה"ק רבי מנחם מענדל מזידיטשוב שאמרו לו זקנים מצפת שמקובל דכשבנו את הבנין על ציונו של הרשב"י עשו פותח טפח בקבר כדי שהטומאה תצא מן הצד, ונ"א שאמר שזקיני האדמו"ר א"ל שהקבלה הוא שנבנה הבנין ע"ג כיפין. אמנם מדברי האדמו"ר הגה"ק מרן משינאווע וצלה"ה והגאון מהר"ש העליר וצ"ל רבה של ק"ק אשכנזים דצפת לא ס"ל דהבנין במירון נבנה ע"ג כיפין.

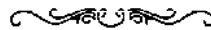
בשו"ת הסבא קדישא (ח"א חיד"ד סי' כ"ג) שדעתו היא דמנהג זה לכהנים לילך על קברי צדיקים הוא מזמן קדמון מכמה דורות שנהגו כן להשתטח ספרדים ואשכנזים ולא מיחו בהם ואחר העיון והחיפוש העלה דיש לסמוך על הראשונים שס"ל דצדיקים אין מטמאין במיתתן בצירוף עוד טעמים ונימוקים וסיים שלא למחות בכהנים ההולכים על קברות הצדיקים אבל לפי שבא לשאול רגיל אני לומר לו שרא"ת עדיף ע"ש.

כאמור, בארצה"ק הי' המנהג נפוץ ופשוט דכולם נטמאו לקברי צדיקים, וכן כתב באיגרא דכלה (פר' בהעלותך עה"פ אנחנו טמאים לנפש) וז"ל וכן נוהגים בארצא קדישא עד היום שהכהנים הולכים על קברי הקדושים עכ"ל. וכן כתב החיד"א בספרו פני דוד ר"פ בשלה דמנהג ישראל שהכהנים הולכים להשתטח על קברות צדיקים תורה היא, וכן כותב הטהרות המים בקוטנרס שיווי טהרה דכך המנהג בארץ ישראל. ונראה פשוט דעיקר המקור הוא ע"פ תורת הקבלה.

דבוה"ק פר' וישלח (דף קס"ח ע"א) מובא

להיטמא לכל טומאת מת גם במתים צדיקים ועל זה אין חולק ומערער, ורק לענין קבר הרשב"י היו כמה נימוקים שצידדו להיתרא, א' רשב"י עצמו שהוא בעל הזוה"ק סובר דקברי צדיקים אינם מטמאין ועל כן כדאי הוא ר' שמעון לסמוך עליו עכ"פ בקברו שלו. ב' טוענים שציון הרשב"י ור' אליעזר בנו

בנויים בצורה של כיפין על גבי כיפין ויש חלל טפח בין הכיפין והקרקע שמעליה, ובכה"ג אין הטומאה בוקעת ועולה עד לרקיע והטומאה נמצאת רק בסביבת הכיפין או מתחתן. ג' יש הטוענים שיש פתח למערה מצד דרום של הציון ליד בית התבשיל של הכנסת אורחים.

סימן ט

בדין חרב הרי הוא כחלל

מת הוא אבי אבות הטומאה ונאמרו בו כמה דינים, הא' אדם וכלים (מתכת ועץ ובגד חרץ מכלי חרס) הנוגעים בו נעשים אב הטומאה וטמאים שבעה ימים. ב' המת מטמא באהל מגע ומשא. ג' טען הזאה בשלישי ושביעי. ד' משתלח ממחנה לויה. ה' נזיר אסור להטמא ממנו. ו' כהן אסור ליטמא הימנו. ז' הנטמא הימנו אסור בביאת מקדש ועוד. כתוב בתורה (במדבר פר' יט פס' טז) הנוגע במת או בנפש אדם ובחלל חרב טמא שבעה ימים ולמדו מהפסוק שחרב הנוגע כמת דינו לטמא אדם שבעה ימים, דחרב הרי הוא כחלל. והלכה זו נתחדשה לגבי שני אופנים, הא' חרב הנוגע במת נעשה אבי אבות הטומאה והנוגע בו נעשה אב, ב' חרב הנוגע בטמא מת נעשה אב כמותו והנוגע בו נעשה ראשון.

שהזכיר חרב דיבר הכתוב בהווה. וכשאמר כחלל חרב הוא הדין בחלל אבן ועץ. דרשו חז"ל (נזיר נג ע"ב) חרב הרי הוא כחלל, והטעם לפי שהתרכ עלול הוא אצל הטומאה, והרי הוא אבי אבות כחלל עצמו כשנגע במת, כי הוא סיבת ההשחתה ומצד הכח המשחית. ופרש"י (פסחים דף יד/ב) בחלל חרב הקיש חרב לחלל, מתכת שנגע במת הרי הוא אבי אבות הטומאה כמת עצמו, גזיה"כ הוא במתכת אצל טומאת מת, ולא אצל שאר טומאות.

תנן באהלות פ"א מ"א וב' שלשה טמאין במת שנים טמאין טומאת שבעה ואחד טמא טומאת ערב, כלים הנוגעים במת (שנעשו אבי אבות הטומאה מדין חרב הרי הוא כחלל) וכלים בכלים (שנעשים אב הטומאה) טמאין טומאת שבעה, השלישי בין אדם בין כלים טמאין טומאת ערב. דין מיוחד נאמר בכלים שנטמאו מן המת שאע"פ שאדם הנוגע במת

כתב רבנו בחיי (שם), כחלל חרב או במת. היה לו לומר כחלל או במת, ומה

